

## **'Sport Als Middel'**

**LP 9.2 | Bachelor rapport**

*Een kwalitatief onderzoek naar de  
toepasbaarheid van 'sport als middel' voor  
reclasseringswerkers binnen Reclassering  
Nederland, regio oost.*

**Michelle Hagenbeek**

**Romy van den Heuvel**

*Maatschappelijk Werk en Dienstverlening*

Academie Mens en Maatschappij  
Saxion Hogescholen te Enschede

Mei  
2016



# 'Sport Als Middel'

LP 9.2 | Bachelor rapport

*Een kwalitatief onderzoek naar de toepasbaarheid van 'sport als middel' voor reclasseringswerkers binnen Reclassering Nederland, regio oost.*

**Opleiding:** Maatschappelijk Werk en Dienstverlening

**Academie:** Mens en Maatschappij

**Saxion Hogeschool Enschede**

**Student:** Michelle Hagenbeek | 326248

**Student:** Romy van den Heuvel | 356109

**Toetscode:** T.AMM.37554

**Opdrachtgever:**

Reclassering Nederland

Vivaldiplantsoen 100-200

3533 JE Utrecht

**Contactpersoon:**

Peter Groenendaal, Reclassering Nederland

**Onderzoeksbegeleider:**

Leonie Slots, Saxion Hogeschool Enschede

# Voorwoord

Voor u ligt het bachelorrappport dat uitgevoerd is door Michelle Hagenbeek en Romy van den Heuvel in samenwerking met Reclassering Nederland regio Oost. In dit rapport is onderzoek gedaan naar het thema 'Sport Als Middel' binnen het reclasseringswerk. Dit thema sprak ons beiden erg aan. Na het gesprek met Remco Weijburg, initiatiefnemer 'Sport Als Middel' en regiosecretaris bij Reclassering Nederland regio Midden-Noord, konden wij aan de slag met dit thema in regio oost.

Tijdens dit onderzoek zijn wij actief begeleid door Peter Groenendaal. Wij willen hem hier graag voor bedanken. Het snelle en korte contact hebben wij als erg prettig ervaren. Daarnaast was hij, los van de geplande afspraken, altijd bereikbaar. Bedankt!

Daarnaast willen wij onze dank uitspreken naar Marjolein Planteijdt en Leonie Slots, beide docenten van het Saxion in Enschede. In de beginfase hebben wij veel gehad aan de begeleiding en aansturing van Marjolein. In de onderzoeksfase hebben wij erg veel gehad aan het contact met Leonie en haar input. We konden op elk moment van de dag terecht om een afspraak te maken of voor een snel feedback moment. Bedankt daarvoor!

Tot slot willen wij alle respondenten bedanken die mee hebben geholpen aan dit onderzoek. Bedankt voor jullie tijd, moeite en bruikbare informatie. Dit heeft uiteraard een belangrijke rol gespeeld in ons onderzoek.

De onderlinge samenwerking hebben wij als zeer prettig ervaren. Op werk- en sportief gebied hebben wij veel gemeen waardoor wij altijd met veel enthousiasme aan het onderzoek hebben gewerkt. We hopen met dit onderzoek een bijdrage te kunnen leveren aan de verbetering van de huidige begeleidingsvormen in het toezicht of vernieuwing van de werkzaamheden binnen Reclassering Nederland, in de vorm van een project of interventie.

**Michelle Hagenbeek en Romy van den Heuvel**

Enschede, mei 2016

# Inhoudsopgave

|                                                                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Voorwoord .....                                                                                                                                  | 2  |
| Inhoudsopgave .....                                                                                                                              | 3  |
| Samenvatting .....                                                                                                                               | 5  |
| 1. Inleiding .....                                                                                                                               | 6  |
| 1.1. Aanleiding.....                                                                                                                             | 6  |
| 1.2.1. Korte termijn doelstelling .....                                                                                                          | 7  |
| 1.3. Onderzoeksvraag .....                                                                                                                       | 7  |
| 1.3.1. Hoofdvraag .....                                                                                                                          | 7  |
| 1.3.2. Deelvragen.....                                                                                                                           | 7  |
| 1.4. Leeswijzer.....                                                                                                                             | 7  |
| 2. Theoretisch kader .....                                                                                                                       | 8  |
| 2.1 Theoretische deelvraag 1: Wat is er in de literatuur bekend over de effecten van sport in de hulpverlening? .....                            | 8  |
| 2.1.1. Sociaal-emotioneel .....                                                                                                                  | 8  |
| 2.1.2. Opbouwen van zelfvertrouwen .....                                                                                                         | 9  |
| 2.1.3 Geestelijk.....                                                                                                                            | 9  |
| 2.1.4. Pedagogisch .....                                                                                                                         | 10 |
| 2.2. Theoretische deelvraag 2: Wat zijn belangrijke factoren waarbij rekening moet worden gehouden bij het toepassen van sport als middel? ..... | 10 |
| 2.2.1. Passend sportaanbod.....                                                                                                                  | 10 |
| 2.2.2. Methodieken 'sport als middel' .....                                                                                                      | 11 |
| 2.2.3. Sport in de Penitiaire Inrichting (PI) .....                                                                                              | 11 |
| 3. Methode van onderzoek.....                                                                                                                    | 14 |
| 3.1 Type onderzoek .....                                                                                                                         | 14 |
| 3.1.1. Kwalitatief onderzoek .....                                                                                                               | 14 |
| 3.2. Inventariserend onderzoek .....                                                                                                             | 14 |
| 3.3 Onderzoekspopulatie .....                                                                                                                    | 14 |
| 3.5 Instrument.....                                                                                                                              | 15 |
| 3.4 Validiteit .....                                                                                                                             | 15 |
| 3.5 Betrouwbaarheid.....                                                                                                                         | 16 |
| 3.6 Ethische overwegingen .....                                                                                                                  | 16 |

|                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4. Resultaten .....                                                                                | 17 |
| 4.1 Kenmerken respondenten .....                                                                   | 17 |
| 4.2 Wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers..... | 17 |
| 4.2.1 Frequentie.....                                                                              | 17 |
| 4.2.2 Effecten van sport .....                                                                     | 17 |
| 4.3 Link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel' .....                            | 18 |
| 4.3.1 Doelgroep .....                                                                              | 18 |
| 4.3.2 Risico- en beschermende factoren .....                                                       | 19 |
| 4.4 Sport reeds toegepast/gestimuleerd tijdens begeleiding.....                                    | 19 |
| 4.4.1 Uit de spreekkamer .....                                                                     | 19 |
| 4.4.2 Outreachend.....                                                                             | 20 |
| 4.5 Het toepassen van sport in de werkzaamheden van toezichthouders en adviseurs                   | 20 |
| 4.5.1 Begeleiding .....                                                                            | 20 |
| 4.5.2 Gedwongen of vrijwillig .....                                                                | 20 |
| 4.5.3 Positieve effecten van sport als middel in de reclassering .....                             | 20 |
| 4.5.4 Nadelen aan sport als middel.....                                                            | 21 |
| 5. Conclusie en aanbevelingen .....                                                                | 22 |
| 5.1 Conclusie praktische deelvraag drie.....                                                       | 22 |
| 5.2 Conclusie praktische deelvraag vier.....                                                       | 22 |
| 5.3 Conclusie praktische deelvraag vijf.....                                                       | 23 |
| 5.3 Conclusie praktische deelvraag zes .....                                                       | 23 |
| 5.4 Conclusie hoofdvraag .....                                                                     | 24 |
| 5.5 Sterkten en zwakten van het onderzoek .....                                                    | 27 |
| 5.6 Discussie .....                                                                                | 28 |
| Literatuurlijst .....                                                                              | 30 |
| Bijlagen.....                                                                                      | 32 |
| Bijlage 1: Overeenkomst onderzoeksopdracht.....                                                    | 32 |
| Bijlage 2: Evaluatie formulier opdrachtgever .....                                                 | 33 |
| Bijlage 3: Interviewvragen.....                                                                    | 37 |
| Bijlage 4: Label schema .....                                                                      | 38 |

# Samenvatting

Reclassering Nederland is een van de drie Reclasseringsorganisaties (3RO) in Nederland. Zij hebben landelijk vijf regio's die ieder weer enkele units hebben. Binnen de reclassering is er een *diagnose en advies unit* en *toezicht en begeleiding unit*. In de diagnose en advies fase wordt alles voor de rechtszitting afgehandeld. Mensen die verdacht worden van een delict zijn in deze fase de 'doelgroep'. In de fase van toezicht en begeleiding wordt gesproken van *ondertoezichtgestelden*, omdat in deze fase mensen al veroordeeld zijn voor een delict. De missie van Reclassering Nederland is het bijdragen aan een veilige samenleving door herhaling van crimineel gedrag (recidive) terug te dringen. Reclassering Nederland is zichzelf constant aan het ontwikkelen door nieuwe methodieken toe te passen om het hoofddoel te kunnen bereiken.

In november 2015 heeft Remco Weijburg, regiosecretaris van regio Noord een presentatie online gezet op het intranet over het concept 'Sport als Middel' (SaM). In begin 2015 is een convenant getekend met soortgelijke instellingen, zoals de Penitiaire Inrichting (PI), voor een succesvolle samenwerking omtrent SaM. Met de presentatie wilde Remco Weijburg bekendheid werven over het onderwerp en polsen welke collega's enthousiast waren. Een aantal collega's reageerden maar er is nooit iets concreets opgezet. In overleg met Remco Weijburg is er gekozen om een inventariserend onderzoek te houden in regio Oost Nederland. Omdat de medewerkers een belangrijke rol gaan spelen in het eventueel uitvoeren van SaM is de hoofdvraag dan ook gericht op de visie van de medewerkers. Namelijk: *In hoeverre kan sport als middel met als doel gedragsverandering geïntegreerd worden in het werk van toezichthouders en adviseurs van Reclassering Nederland, regio Oost?* Waarbij is gekozen voor het instrument interviews. Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek waarbij gekozen is voor het instrument interview.

Respondenten hebben tijdens de interviews hun enthousiasme geuit over het concept van 'sport als middel'. De meeste respondenten waren positief over het concept omdat zij de effecten van sport konden linken aan de doelgroep van Reclassering Nederland. Er zijn tijdens de interviews wel een aantal nadelen en kanttekeningen gegeven over de werkbaarheid van 'sport als middel'. Een van de meest genoemde nadelen was 'privacy en veiligheid'. Respondenten vragen zich af in hoeverre de privacy en veiligheid van zowel de cliënt als van de reclasseringswerker gewaarborgd kan worden. Alle respondenten geven aan dat zij genoeg mogelijkheden zien in het toepassen van sport in de huidige begeleiding, mits er een gedegen plan van aanpak wordt opgesteld.

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn aanbevelingen geschreven. Een van deze aanbevelingen is het aanbieden van sport als middel in een vrijwillig kader en het niet op te leggen als bijzondere voorwaarde. In paragraaf 5.4. worden de aanbevelingen verder toegelicht.

# 1. Inleiding

*In hoofdstuk 1 wordt beschreven wat de aanleiding van het onderzoek is, wat de lange en korte termijn doelstelling is en wordt de hoofdvraag, praktische en theoretische deelvragen beschreven. Tot slot volgt er een leeswijzer.*

## 1.1. Aanleiding

Wat heeft sport als meerwaarde in het leven van een persoon? Draagt het alleen bij aan de fysieke gesteldheid van iemand, of kan het ook andere gebieden beïnvloeden? Uit verschillende internationale onderzoeken (Carmichael, 2008; Gould & Carson, 2007; Cameron & MacDougall, 2000) is gebleken dat sportdeelname bijdraagt aan het geestelijke, emotionele en sociale welzijn van een mens. Deze kennis is inmiddels in de praktijk gebracht door verschillende hulpverlening instanties. Remco Weijburg, regiosecretaris van Reclassering Nederland communiceerde in november 2015 een concept naar collega's genaamd Sport als Middel. Hij deed dit naar aanleiding van het tekenen van een convenant met soortgelijke instellingen (zoals de Penitiaire Inrichting) en verschillende sportverenigingen. De betrokken organisaties die het convenant hebben getekend werken met een soortgelijke doelgroep, namelijk: mensen die contact met justitie hebben (gehad). De sportprojecten die zijn uitgevoerd door de betrokken organisaties hebben succesvol uitgepakt voor de re-integratie van de deelnemers. Dit was de aanleiding voor Remco Weijburg om 'sport als middel' onder de aandacht te brengen bij Reclassering Nederland. Er werd enthousiast gereageerd maar sinds de presentatie in november 2015 zijn er nog geen vervolgstappen genomen.

Zoals hierboven te lezen is zijn er meerdere onderzoeken die bewijzen dat sport een positief effect kan hebben op het fysieke, geestelijke sociale en gesteldheid van een mens. Daarnaast is bewezen dat sport een preventieve werking kan hebben op crimineel probleemgedrag (Schafer, 1969). Momenteel bestaat er echter nog geen interventie waarin gebruik gemaakt wordt van sport als middel, om zo de kans op recidive te verminderen voor cliënten die onder toezicht staan van Reclassering Nederland. In dit onderzoek wordt gekeken naar de mogelijkheden van het integreren van Sport als Middel door medewerkers van Reclassering Nederland, regio Oost-Nederland.

## Reclassering Nederland

Reclassering Nederland is een van de drie landelijke reclasseringsorganisaties (3RO). Doordat de subsidie voor een belangrijk deel van het ministerie Veiligheid en Justitie komt is Reclassering Nederland geen bedrijf maar een stichting. De missie van Reclassering Nederland is het bijdragen aan de veiligheid van de samenleving door herhaling van crimineel gedrag (recidive) terug te dringen. Dit wordt gedaan door risico's zoveel mogelijk te beheersen en de dader of verdachte te stimuleren verandering aan te brengen in zijn/haar gedrag. Naast het adviseren over de beste aanpak, het houden van toezicht op veroordelen zorgt Reclassering Nederland er ook voor dat werkgestrafden hun opgelegde werkstraf uitvoeren. Daarnaast zorgen zij ook voor gedragstrainingen, die worden opgelegd door de rechter om positief gedrag aan te leren onder toezichtgestelden. Deze gedragstrainingen werken volgens een bepaald thema en werkwijze. Zo bestaat er een BorG training die opgericht is voor plegers van huiselijk geweld. Binnen deze trainingen wordt op een gerichte manier gekeken naar het delict en wordt gedragsverandering gestimuleerd. Deze gedragstrainingen worden in de praktijk samen met een toezicht opgelegd door de rechter om de kans op recidive te verlagen (Reclassering Nederland, 2014).

## **1.2. Doelstelling**

*Aan de hand van de aanleiding is een korte en lange termijn doelstelling geformuleerd, waaruit tevens de onderzoeksvraag is ontstaan.*

### **1.2.1. Korte termijn doelstelling**

Onderzoeken in hoeverre sport reeds wordt in gezet in regio Oost en in hoeverre hier in de toekomst vorm aan gegeven kan worden in de begeleiding door de werkers.

### **1.2.2. Lange termijn doelstelling**

Het onderzoek levert een bijdrage aan het creëren van een betekenisvolle interventie met als doel gedragsverandering van de doelgroep ondertoezichtgestelden van Reclassering Nederland.

## **1.3. Onderzoeksvraag**

*De onderzoeksvraag wordt onderverdeeld in de hoofdvraag en deelvragen. De deelvragen geven samen antwoord op de hoofdvraag.*

### **1.3.1. Hoofdvraag**

In hoeverre kan sport als middel met als doel gedragsverandering geïntegreerd worden in het werk van toezichthouders en adviseurs van Reclassering Nederland, regio Oost?

### **1.3.2. Deelvragen**

Theoretische deelvragen:

1. Wat is er in de literatuur bekend over de effecten van sport in de hulpverlening?
2. Wat is er in de literatuur bekend over het toepassen van sport als middel in soortgelijke instellingen?

Praktische deelvragen:

3. In hoeverre wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers?
4. In hoeverre zien reclasseringswerkers een link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'?
5. In hoeverre wordt sport en/of bewegen momenteel al toegepast/gestimuleerd tijdens de begeleiding van de ondertoezichtgestelde van Reclassering Nederland in de regio oost.
6. Hoe denken de medewerkers van Reclassering Nederland over het toepassen van sport als onderdeel van hun werkzaamheden.

## **1.4 Leeswijzer**

In hoofdstuk 2 (theoretisch kader) geven we antwoord op de theoretische deelvragen middels literatuur en een kennisbron. In hoofdstuk 3 (methode van onderzoek) wordt toegelicht welke onderzoeksmethode gebruikt zal worden om de hoofd en deelvragen te kunnen beantwoorden. In hoofdstuk 4 worden de resultaten uit de interviews omschreven. In hoofdstuk 5 wordt de conclusie beschreven en worden er aanbevelingen gegeven voor Reclassering Nederland omtrent het onderwerp van het onderzoek. Ook wordt een sterkte/zwakte analyse toegelicht. Vervolgens wordt een discussie punt aangemaakt en beschreven.

## 2. Theoretisch kader

### 2.1 Theoretische deelvraag 1: Wat is er in de literatuur bekend over de effecten van sport in de hulpverlening?

*Uit verschillende onderzoeken, waaronder die van 'Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS, 2009) blijkt dat sport positieve effecten heeft op de fysieke, sociale en geestelijke gesteldheid van een mens. In deze paragraaf wordt dit verder toegelicht aan de hand van de theorie.*

#### 2.1.1. Sociaal-emotioneel

Uit de literatuur blijkt dat in verschillende sectoren binnen de hulpverlening gebruik wordt gemaakt van sport als middel. In de verslavingszorg is bewust gekozen voor het uitvoeren van een sportproject bij de re-integratie van (ex)-drugsverslaafden. In dit project, genaamd 'sport als stimulans tot succesvolle re-integratie' werd een breed aanbod gegeven van recreatieve sporten tot individuele en teamsporten. Voor het begeleiden van het sporten werd gebruik gemaakt van kwalitatief geschoolde sportlesgevers. Er werd dan vooral gekeken naar de individuele succes ervaringen van de cliënt (De Sleutel, 2015).

De behaalde effecten van het bovenstaande project waren primair:

- De motivatie om een hulpverleningsprogramma te volgen werd versterkt.
- De bevordering van de gezondheid en daarmee het versterken van het herstel van een verslaving.

En secundair:

- Deelnemers kunnen makkelijker aansluiten bij de maatschappij middels contacten door de sport.
- Deelnemers konden op een zinvolle manier hun tijd invullen.

Opvallend is dat re-integratie centraal staat in de doelstelling van het bovenstaande sport project. In hoeverre kunnen mensen (opnieuw) actief deelnemen aan de maatschappij door een deelname aan een sport? Volgens Veronique Vermeer, adviseur werk van Gemeente Enschede kunnen mensen zich middels een sporttraject persoonlijk ontwikkelen. Omdat de mensen die hiervoor in aanmerking komen, vaak een slechte gezondheid, een beperkt gevoel van eigenwaarde en een slecht ritme hebben brengt sport veel positieve veranderingen met zich mee. Een mooi voorbeeld hiervan is de leerwerk trajecten die worden uitgevoerd bij verschillende sportverenigingen in het land. Zo ook bij Avanti Wilskracht in Gemeente Enschede. De 'sportclusters' bieden mogelijkheid voor mensen die actief willen deelnemen aan de maatschappij. Hierin worden verschillende doelgroepen aangesproken: waaronder jongeren, ouderen en werklozen. Uiteindelijk is de re-integratie het belangrijkste doel en houden veel deelnemers er dan ook een baan aan over. Volgens Vermeer krijgen deelnemers tijdens sport waardering voor hun inzet en dit stimuleert tot volhouding. De opgedane kwaliteiten zijn vervolgens waardevol voor het aannemen van en volhouden van een baan (NISB, 2014).

Drie van de vier studies naar het verband tussen sportbeoefening en sociaal-emotionele ontwikkeling laten positieve resultaten zien. Het beoefenen van individuele sporten leiden tot meer zelfvertrouwen in individuele taken en teamsporten in meer gevoel van controle over relaties (Trompetter en Zoon, 2012).

Putnam (2000) beschrijft het overbruggend sociaal kapitaal als iets dat gaat over contacten tussen en vertrouwen in mensen met verschillende achtergronden, bijvoorbeeld een verschillende etniciteit of opleidingsniveau. Bij samenhangend sociaal kapitaal gaat het over contacten tussen mensen van dezelfde groep. Binnen de sport kan het al snel gaan over het *samenbindende sociaal kapitaal*. Overbruggend sociaal kapitaal kan een hulpbron zijn bij een sociale stijging. Zo leren mensen met verschillende achtergronden elkaar kennen en kunnen hierin elkaar toch respecteren. Bij de doelgroep van Reclassering Nederland kan het mogelijk zijn dat er sprake is van een beperkt sociaal kapitaal. Dit kan komen door de stempel die zij hebben gekregen, namelijk de stempel van 'veroordeelde'. Het sociale kapitaal van een ondertoezichtgestelde kan in het proces van de veroordeling zijn afgenomen. Daarnaast kunnen de sociale contacten van de doelgroep merendeels uit een *criminogene omgeving* bestaan. Om het sociale kapitaal te vergroten en het crimineel netwerk te verkleinen van de ondertoezichtgestelden, zou sport volgens Putnam een middel kunnen zijn.

### **2.1.2. Opbouwen van zelfvertrouwen**

Het opbouwen van zelfvertrouwen door middel van sport. Het klinkt heel logisch maar in de praktijk is het lastig om uitvoerbaar te maken. Want hoe verantwoord je het dagelijkse sporten met een cliënt? Dat het bijdraagt aan de lichamelijke gezondheid is algemeen bekend maar in hoeverre draagt het bij aan de persoonlijke doelen van de cliënt?

In de jeugdzorg zijn verschillende projecten met een gericht doel dat aansluit op de behoeften van de jongere. Zo is er een jeugdzorg groep met zware tot lichte problematiek die werken aan een specifieke en aangepast verplicht sportprogramma die gericht is op het reguleren van agressie en weerbaarheidstraining. Uit onderzoek van de Buysse en Duivestijn (2011) is gebleken dat middels sportprojecten vooral gedragsverbetering zichtbaar is op zelfbeeld, zelfvertrouwen, zelfdiscipline, doorzettingsvermogen, sociale vaardigheden, agressie regulatie en samenwerking.

### **2.1.3 Geestelijk**

Naast zinvolle tijdsbesteding, bevordering van de gezondheid en re-integratie in de maatschappij heeft sport dus ook invloed op het vergroten van zelfvertrouwen. Dit komt wederom terug in de psychiatrie, waarin mensen met een angststoornis sneller lijken te herstellen middels sport dan met alleen de reguliere begeleiding. De uitvoerende psychiatrie kan echter niet verklaren waarom het komt dat sport positieve invloed heeft op het (voorkomen van) een psychische aandoening. Uit een artikel van Legrand & Heuze (2007) blijkt dat men vermoedt dat dit te maken heeft door het vrijkomen van lichaamseigen stoffen, zoals endorfine, serotonine en adrenaline. Deze stoffen geven een geluksgevoel af, hebben direct invloed op stemming en spelen ook een rol bij de verwerking van pijnprikkels. Ook wordt aangegeven dat sport een effectief middel is tegen het 'piekeren' omdat het ritmisch bewegen helpt gestructureerd en helder na te denken (Trimbos Instituut, 2011).

Uit onderzoek van het Mulier Instituut (2014) blijkt dat sportbeoefening ook een positief effect heeft op de psyche van de mens. Zo zouden mensen die sporten hebben minder vaak psychische stoornissen als depressies, fobieën, andere angststoornissen en alcoholverslaving hebben, dan mensen die niet sporten. Mensen die sporten ontwikkelen minder vaak voor het eerst in hun leven een depressie, fobie, andere angststoornis of drugsverslaving (Jonker, 2010).

#### **2.1.4. Pedagogisch**

In Groot Brittannië is middels onderzoek bewezen dat leerlingen die sporten positieve resultaten boeken op het gebied van *gedragsverandering* ten opzichte van hun medeleerlingen. Ze werden minder frequent de klas uitgestuurd en vertoonden minder negatief gedrag dan voor hun deelname aan het project. (R.A. Sandford, Duncombe & Armour, 2008) Dus heeft sport niet alleen invloed op de fysieke gesteldheid van een mens maar ook op de mentale. Volgens Boonstra, Gilsing, Hermens en Van Marrissing (2010) biedt sport mogelijkheden voor het ontwikkelen van competenties en talenten op uiteenlopende vlakken: fysiek, organisatorisch, sociaal, mentaal of pedagogisch.

In de jeugdhulpverlening wordt sport en bewegen al vaak ingezet als middel. Door sport leren jongeren om te gaan met anderen, zelfvertrouwen op te bouwen, afspraken na te komen en gezag te aanvaarden. Dat geldt ook voor kinderen met zogeheten gedragsproblemen. De Judo Bond Nederland heeft in 2010 het project 'Judo in de Zorg' opgezet. Door het inhuren van een professionele judoleraar wordt judo ingezet als middel om probleem gedrag van jongeren aan te pakken en zo eventuele maatschappelijke uitval te voorkomen. Daarnaast werd er door dit project ook gekeken naar het bevorderen van re-integratie. Het project is bestemd voor jongeren die vanwege gedragsproblematiek een indicatie hebben gekregen voor jeugdhulp en/of verblijf (JBN, 2013).

### **2.2. Theoretische deelvraag 2: Wat zijn belangrijke factoren waarbij rekening moet worden gehouden bij het toepassen van sport als middel?**

#### **2.2.1. Passend sportaanbod**

Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen wat sport voor invloed kan hebben op mensen. Omdat dit onderzoek zich richt op een specifieke doelgroep, namelijk: ondertoezichtgestelden binnen Reclassering Nederland (RN), wordt de vergelijking gemaakt met bestaande methodieken/theorieën rondom 'sport als middel' van soortgelijke instellingen. Denk hierbij aan gedwongen hulpverlening, penitentiaire inrichtingen (PI), jeugd justitiële inrichtingen, tbs klinieken maar ook bestaande projecten zoals Stichting Life Goals, 'Judo in de Zorg' en samenwerkingen met NOC-NSF. Projecten zoals Stichting Life Goals geven aan dat sport als middel wordt ingezet om kwetsbare mensen die aan de onderkant van de samenleving leven, weer deel te laten nemen aan de maatschappij. Ze werken via een zorgvuldig opgebouwde methodiek die ontwikkeld is door sportpsychologen, sporttrainers en hulpverleners. Binnen deze methodiek staat het individu centraal met als doel de deelnemer zelf regisseur te laten zijn van zijn of haar persoonlijke Life Goals. Ook binnen de PI is sport een belangrijk onderdeel. Per jaar keren ruim dertigduizend ex-gedetineerden terug in de maatschappij. PI streeft naar een zinvolle invulling van het leven na detentie en sport is daar een belangrijk onderdeel van.

Uit het onderzoek van Verwey-Jonker (2010) blijkt dat er sprake is van de meerwaarde van sport op de doelgroep jongeren met een gedragsstoornis. Zo staat beschreven dat sport onbetwist mogelijkheden biedt voor het ontwikkelen van competenties en talenten op uiteenlopende vlakken. Daarbij is het van belang dat nadat ze een passend sportaanbod hebben gevonden ook gekeken wordt naar een goede match tussen de jongere en begeleider. Dit verklaart deels waarom het sporten bij een reguliere sportvereniging soms onmogelijk is voor jongeren met een zorgindicatie.

Dit wil onder andere zeggen: het type sport en de context waarbinnen de sport plaatsvindt (veilige en vertrouwde omgeving) doen er toe.

Vanuit het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) is een programma ontwikkeld genaamd 'Meedoen alle Jeugd door Sport'. Tijdens dit programma is samengewerkt met negen sportbonden en meer dan 65 sportverenigingen in zogeheten sport zorgtrajecten. 1200 jeugdigen met een zorgindicatie hebben in de periode van 2007 tot 2011 meegedaan aan dit project. Het doel van dit project was het positief beïnvloeden van gedrag en competenties middels het inzetten van georganiseerde sport in de hulpverlening. De resultaten waren verassend te noemen, ondanks dat er destijds geen wetenschappelijk bewijs was over de positieve effecten van sport op jeugdigen. Er werden positieve gedragseffecten geconstateerd door zowel trainers, hulpverleners als de jeugdigen zelf. *"Bij 86% van de deelnemers zien trainers gedragsverbetering binnen de sportcontext, bij 75% van de deelnemers zien hulpverleners gedragsverbetering buiten de sportcontext en bij 37% van de deelnemers heeft zich dit vertaald in gedragsverbetering op genormeerde SDQ-scores (Strengths and Difficulties Questionnaire)".* Er is vooral gedragsverandering waargenomen op de vlakken zelfbeeld en zelfvertrouwen, doorzettingsvermogen, sociale vaardigheden en agressieregulatie (Trompetter en Zoon, 2012). Bij deze positieve resultaten moet wel rekening gehouden worden met het passende en pedagogische hoogwaardige sportaanbod en de goede match tussen de jongere en het type aanbod van sport-zorgtraject. Hierbij geven ze aan dat een sport-zorgtraject niet per definitie aansluit bij iedere deelnemer.

### **2.2.2. Methodieken 'sport als middel'**

Onderzoekers Cameron & MacDougall (2011) benadrukken in hun onderzoek dat er niet één methode of sport is die volledig toepasbaar is voor elk individu. Zij benadrukken dat het vooral gaat over de relaties die uit de teamsporten voortkomen. Ze geven aan dat sport *alleen* geen middel kan zijn voor het voorkomen van criminele activiteiten maar dat het wel kan bijdragen aan het creëren van een gezonde levensstijl waardoor mensen sneller neigen tot gedragsverandering.

### **2.2.3. Sport in de Penitiaire Inrichting (PI)**

Uit het interview, afgenomen op 26 april 2016 met Gerko Brink van DJI Nederland, is gebleken dat binnen de PI in Nederland actief gebruik wordt gemaakt van sport als middel. Gedetineerden die ervoor in aanmerking komen, doorlopen een sporttraject in hun detentiefase. Dit houdt in dat ze, terwijl ze nog gedetineerd zijn, één keer per week of vaker naar een sportvereniging gaan om daar taken uit te voeren. Deze taken dragen bij aan het welzijn van de desbetreffende gedetineerde. Volgens Brink, zijn er meerdere sportverenigingen die enthousiast zijn over het project. Er zijn verschillende soorten sportverenigingen zoals judo, tennis en vechtsport. De meerderheid die deelneemt aan dit project zijn echter de voetbalverenigingen. In regio Oost betreft dit FC Twente en Heracles Almelo. Sport heeft voor de gedetineerden mogelijkheden geboden tot werkervaring, vrijwilligerswerk en soms zelfs betaald werk. Volgens Brink is er sprake van een 80% baan garantie. "Sport werkt als een katalysator".

Het deelnemen aan een sportproject is volgens Brink een eerste stap tot een beter leven voor de gedetineerden. Het creëert veel mogelijkheden voor na het project maar tijdens het project leren de gedetineerden belangrijke kwaliteiten. Zoals op tijd komen, afspraken nakomen en het aanleren van sociale vaardigheden. Volgens Brink is dit project anders dan de andere projecten omdat gedetineerden veel affiniteit met sport hebben. "Voetbal is een grote sport in Nederland en brengt veel mensen samen".

Sport moet volgens Brink een middel zijn om *re-integratie* te bereiken. Uit de cijfers die Brink genoemd heeft, blijkt dat re-integratie een belangrijk effect te zijn van de sport projecten in de PI (Kennisbron: Gerko Brink, DJI. 2016).

Kijkend naar de bestaande projecten zoals hierboven genoemd, werkt iedere instantie met zijn eigen methodiek. In het geval van 'Stichting Life Goals' ligt bij alle programma's een sportpsychologische benadering ten grondslag. Deze vinden plaats bij maatschappelijk georiënteerde sportclubs. Naast concrete sportactiviteiten die ze aanbieden is er ook veel aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van de persoon voornamelijk op het gebied van werken, wonen en vrijetijdsbesteding. Dit komt overeen met de criminogene factoren waar Reclassering Nederland zich onder andere op richt tijdens het toezichtcontact. Ook vanuit het project 'Judo in de Zorg' wordt de methodiek vanuit twee invalshoeken bekeken. Enerzijds is Judo in de zorg een lessenreeks in het speciaal onderwijs ter introductie van judo anderzijds is het (structureel) inzetbaar bij speciaal onderwijs- en jeugdzorginstellingen, waarbij (onderdelen uit) de sport als middel, als onderdeel van een behandelplan wordt ingezet. Dit toont aan dat projecten verschillende doelen kunnen hebben en dat sport hierin kan fungeren als een middel.

#### **2.2.4 In hoeverre kan sport positief invloed uitoefenen op de criminogene factoren?**

De criminogene factoren die naar voren komen uit het risico taxatie instrument (RISc) dat Reclassering Nederland gebruikt zijn dynamisch. Dat houdt in dat ze veranderlijk zijn. De criminogene factoren bestaan onder andere uit: sociale contacten, werk, woonomgeving en financiële status. Uit onderzoek van Schafer (1969) blijkt dat er verschillende manieren zijn waarop sport een middel kan zijn bij het voorkomen van antisociaal gedrag en criminaliteit.

**1.** Het voorkomt verveling: Een groot aantal cliënten van Reclassering Nederland heeft geen vast werk en/of dagritme. In verschillende onderzoeken is bewezen dat mensen uit verveling antisociaal gedrag vertonen. Voor de doelgroep van Reclassering Nederland geldt dat een vast dagritme een groot deel aan verveling wegneemt. Daarnaast kan het een soort voldoening geven die voorheen niet of nauwelijks aanwezig is.

**2.** Het is voor deelnemers een alternatief sociaal milieu waarin zij zichzelf positieve normen en waarden aanleren: Het verleden van cliënten is een statische factor. Dit kan niet veranderd worden of beïnvloed worden. Wat echter wel beïnvloedbaar is, zijn de normen en waarden waarop de meeste mensen handelen. Een persoon die is opgegroeid met weinig rust, regelmaat en reinheid zal veel baat kunnen hebben bij een gestructureerd programma dat gericht is op het verbeteren van fysiek en mentaal welzijn. Dit kan versterkt worden door het omringen met mensen die bezig zijn met dezelfde positieve doelen, normen en waarden.

**3.** Het is een alternatieve manier om status te vergaren onder leeftijdsgenoten: Sommige cliënten hebben zich schuldig gemaakt aan een delict door meeloopgedrag. Ze willen indruk maken op hun leeftijdsgenoten en in de meeste gevallen 'ergens bij horen'. Voor sport is discipline en doorzettingsvermogen een vereiste. In vele sporten: zoals vechtsport, voetbal of krachttraining is het respect voor deze sporten hoog omdat mensen op de hoogte zijn van het vele trainen wat er voor nodig is. Vooral voor jongere delinquenten geldt dat het een gezonde manier kan zijn om respect te verkrijgen van leeftijdsgenoten.

**4.** Het zorgt –net als crimineel gedrag- voor een bepaalde spanning die jongeren nodig hebben en die volgens Schafer hoort bij het volwassen worden.

Net als bovenstaande geldt dat sport een vervanging kan zijn voor het opzoeken van spanning en het verleggen van grenzen door crimineel gedrag. Voor de mensen die extra behoefte hebben aan het constant verleggen van grenzen zijn de mogelijkheden eindeloos in sport. Zo kunnen mensen transformeren van amateur naar profsporter. Het behalen van het hoogst haalbare kan veel doorzettingsvermogen en ambitie creëren bij een doelgroep die weinig ambities heeft meegekregen.

**Conclusie deelvraag 1: *Wat is er in de literatuur bekend over de effecten van sport in de hulpverlening?***

Uit de literatuur is gebleken dat in verschillende hulpverlening settingen succesvol gebruik gemaakt wordt van sport als middel. In elke hulpverlening instelling heeft sport weer een ander hoofddoel. Dit geeft aan dat sport invloed kan hebben op verschillende gebieden in het leven van een mens. Daar maken verschillende hulpverlening instanties dan ook gebruik van. Tijdens het gebruik van sport in de begeleiding wordt dan ook voornamelijk gekeken naar wat de individu nodig heeft. Ook is er sprake van het kijken naar mogelijkheden en kwaliteiten en niet naar belemmeringen. De hulpverlening laat daarin een ontwikkeling zien. Waar er vroeger gebruik werd gemaakt van één manier zijn er nu verschillende wegen naar Rome om een doel te bereiken. Sport is een van deze middelen. Concluderend kunnen we zeggen dat er een reden is waarom verschillende hulpverlening settingen gebruik maken van sport in de begeleiding: omdat het succesvol is op de geestelijke, sociale en pedagogische gebieden in het leven van een mens.

**Conclusie deelvraag 2: *Wat zijn belangrijke factoren waarbij rekening moet worden gehouden bij het toepassen van sport als middel?***

Uit de literatuur en de kennisbronnen die vergaard zijn tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat binnen soortgelijke instellingen veelal gebruik wordt gemaakt van sport als middel. De overeenkomsten met Reclassering Nederland en deze doelgroepen betreft een justitieel en/of gedwongen kader en de aanwezigheid van criminogene factoren en/of gedrag. Iedere instelling werkt met zijn eigen methodiek. Wat echter opvallend is, dat al deze methodieken voornamelijk hetzelfde achterliggende doel hebben. Namelijk: re-integratie. In de reguliere hulpverlening wordt er voornamelijk gekeken naar de positieve effecten op micro niveau, namelijk in hoeverre het invloed heeft op de persoon zelf. In de gedwongen hulpverlening wordt echter ook gekeken naar het meso en macro niveau, namelijk het (weer opnieuw) intreden in de maatschappij. Het opdoen van sociale contacten en ontwikkelen van een zinvolle dagbesteding zijn hierin belangrijke subdoelen. Binnen de gedwongen hulpverlening wordt echter wel duidelijk gekeken naar de behoeften en wensen van de individu. Dit bleek uit het gesprek met Gerko Brink, waarin hij duidelijk aangaf dat de deelnemers van het traject ook daadwerkelijk affiniteit hebben met sport. Er kan gesteld worden dat binnen de instellingen van de gedwongen hulpverlening, actief gebruik wordt gemaakt van sport als middel. Ook kan er gesteld worden dat de betrokken deelnemers in een re-integratie traject terecht komen die overwegend succesvol wordt afgesloten.

## 3. Methode van onderzoek

*In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke onderzoeksmethode gebruikt zal worden om de hoofd en deelvragen te beantwoorden. Daarnaast wordt er uitgelegd van welk onderzoekstype sprake is.*

### 3.1 Type onderzoek

#### 3.1.1. Kwalitatief onderzoek

Een kwalitatief onderzoek is een onderzoek waarbij problemen in en van situaties, gebeurtenissen en personen beschreven en geïnterpreteerd worden met behulp van gegevens van kwalitatieve aard, zoals belevingen, ervaringen en betekenisverleningen die verzameld zijn via open interviews en/of participerende observatie (Baarda, de Goede en Teunissen, 2006).

Er is er gekozen om een kwalitatief onderzoek te houden omdat dit volledig zicht geeft op de beleving en ervaring van de medewerkers van Reclassering Nederland omtrent het concept 'sport als middel'. Het kennismaken van de beleving van de medewerkers is essentieel voor het beantwoorden voor de hoofd en deelvragen. Daarnaast draagt het kwalitatief onderzoek bij aan het behalen van de korte termijn doelstelling. Het kwalitatief onderzoek maakt het mogelijk om open interviews te houden onder belanghebbende en ervaren medewerkers die relevante kennis hebben over het onderwerp.

#### 3.2. Inventariserend onderzoek

Het onderzoek betreft een inventariserend onderzoek. Om een inventariserend onderzoek tot stand te laten komen is het essentieel om na te gaan wat de huidige situatie is rondom het onderzoeksonderwerp en dit in kaart te brengen.

De presentatie die gehouden is in november 2015 door Remco Weijburg is het beginpunt van dit onderzoek en heeft een opening geboden om verder te inventariseren in hoeverre de mogelijkheden aanwezig zijn in regio Oost van Reclassering Nederland. Middels een kwalitatief onderzoek wordt zicht gegeven op het gebruik van sport als middel in soortgelijke organisaties, de positieve effecten van sport en het verleden van het gebruik van sport in Reclassering Nederland. Dit zal worden bereikt door het gebruik van verschillende bronnen zoals: boeken, onderzoeken, internet, rapporten, artikelen en het intranet van Reclassering Nederland. Deze inventarisatie zal de leidraad zijn voor het opstellen van interviewvragen.

#### 3.3 Onderzoekspopulatie

Voor het tot stand komen van een onderzoek is het gebruik van *onderzoekseenheden* nodig. Dit kunnen personen, situaties, bedrijven en/of organisaties zijn. Alle onderzoekseenheden vormen samen de populatie van het onderzoek. (Baarda, 2012)

Het is voor dit onderzoek onmogelijk om de gehele populatie te ondervragen. Het verzoek van de opdrachtgever was dan ook om ons te focussen op locatie Zwolle en Enschede. Dit onderzoek richt zich op de adviesmedewerkers en toezichthouders van Reclassering Nederland, regio Oost: locatie Enschede en Zwolle. Het team van Enschede bestaat uit **32** medewerkers (Diagnose & Advies en Toezicht) en het team van Zwolle bestaat uit **41** medewerkers (Diagnose & Advies en Toezicht). Ze hebben verschillende functies maar hebben een overeenkomst op het gebied van regelmatig face to face contact hebben met cliënten. Voor sommige medewerkers geldt dat ze ervaring hebben met het uitvoeren van gedragsinterventies. Voor de medewerkers geldt dat ze kennis hebben van het proces dat plaats vindt voor én na de rechtszitting omtrent een cliënt. In dit onderzoek is gekozen voor een steekproef te nemen onder het team van Enschede en

Zwolle.

### 3.4 Steekproef

Omdat het voor de onderzoekers onmogelijk is om de hele populatie van Reclassering Nederland te spreken is er gekozen voor een selectie populatie. Deze populatie is middels mail op de hoogte gebracht van dit onderzoek. Het plan was om 10 medewerkers te werven voor de interviews. Dit is gelukt onder de locatie Zwolle en Enschede.

**De steekproef** betreft de volgende personen:

Regio Oost: Locatie Enschede:

- Drie toezichthouders
- Twee adviseur

Regio Oost: Locatie Zwolle:

- Vier toezichthouders
- Eén adviseur

De bovenstaande mensen zullen in het bacheloronderzoek beschreven worden als *respondenten* en zullen geïnterviewd worden op vast gestelde data's.

### 3.5 Instrument

Wij hebben als instrumenten 'interviews' gebruikt bij het uitvoeren van ons onderzoek. Door de onderzoekers is er gebruik gemaakt van een semigestructureerde vragenlijst. De interviewvragen zijn gekoppeld aan bepaalde topics die wij op voorhand bedacht zijn. Er zijn 8 hoofdvragen. Die vragen worden open gesteld zodat er ruimte is voor andere vragen aan de hand van de antwoorden die worden gegeven door de respondenten. Hierdoor hebben de onderzoekers de ruimte om op bepaalde thema's meer diepgang te krijgen. Door de combinatie van literatuurbronnen en het gebruik van interviews wordt een bredere inventarisatie gecreëerd dat uiteindelijk zal leiden tot het beantwoorden van de hoofdvraag en de korte termijn doelstelling.

### 3.4 Validiteit

Validiteit wordt omschreven als de mate waarin een meting, bewering of uitspraak 'valide' is. Het meetinstrument geeft antwoord op een liggende vraag. Wanneer men wil weten wat de lengte van een persoon is, zullen zij hem op meten met een meetlint. Dat is dan een valide meetinstrument (Maso & Smaling, 1998).

Door het gebruik maken van een literatuuronderzoek, relevante en betrouwbare bronnen wordt de dataverzamelingsgeldigheid verhoogd. Volgens Michgelbrink (2006) is een kwalitatief onderzoek pas valide als er meerdere interviews worden afgenomen. De interview vragen zijn gebaseerd op de onderzoeksvraag. In dit onderzoek is sprake van meerdere open interviews onder verschillende medewerkers met verschillende functies binnen Reclassering Nederland. Daarnaast is er voor de totstandkoming van het theoretisch kader gebruik gemaakt van de kennis van twee ervaren medewerkers. De uiteindelijke resultaten die komen uit dit onderzoek zullen valide zijn omdat naast de relevante en actuele literatuurbronnen, gebruik is gemaakt van de kennis en visie van verschillende medewerkers. De interview vragen die zijn opgesteld, zijn vooraf goedgekeurd door opdrachtgever en de begeleider vanuit Saxion.

### 3.5 Betrouwbaarheid

Volgens Verhoeven (2011) is betrouwbaarheid een middel dat aangeeft in hoeverre je onderzoek vrij is van "toevallige fouten". De aantal respondenten die worden geïnterviewd vergroten de betrouwbaarheid van dit onderzoek. In totaal worden er 10 respondenten gesproken, in de vorm van een diepte interview. Voorafgaand aan het eerste interview hebben beide onderzoekers een proef interview afgenomen. Het diepte interview zal plaats vinden op de locatie waar de respondenten zich bevinden, in een vergaderruimte waar weinig externe prikkels zijn. Het diepte interview zal tot stand komen middels een vastgestelde vragenlijst (zie bijlage) die direct in relatie staat tot de hoofd en deelvragen. De vraagstellingen zullen zo objectief mogelijk worden gesteld, er zal gekozen voor het bevragen van één vraag tegelijk om tot een éénduidig antwoord te komen. In het diepte interview zal ruimte zijn voor afwijkende en/of uitgebreide reacties van een respondent en zal aandacht worden besteed aan de communicatie tussen onderzoeker en respondent. Dit zal worden gedaan door vooraf de rol en verwachtingen van de onderzoeker duidelijk uit te leggen. Alle informatie wordt middels audio opgenomen, daarnaast wordt door de tweede onderzoeker meegeschreven. De interview zullen plaatsvinden in de spreekruimtes van locatie Enschede en Zwolle. De onderzoekers zijn op de hoogte van de verschillende functies van de respondenten en zijn zich bewust van antwoorden die eventueel van elkaar kunnen afwijken. Tijdens alle interviews die afgenomen worden zullen beide onderzoekers aanwezig zijn.

### 3.6 Ethische overwegingen

*"Een onderzoek is ethisch gefundeerd wanneer respondenten vrijwillig meewerken aan een onderzoek"* (Baarda, de Goede en Teunissen 2009). Doordat de uitkomsten van het onderzoek anoniem worden uitgewerkt wordt rekening gehouden met de privacy van de respondenten. Voorafgaand aan het onderzoek hebben de onderzoekers een *geheimhoudingsverklaring* getekend op verzoek van de opdrachtgever. Privacygevoelige informatie mag dus op geen enkele manier verspreid worden. Alle deelnemende respondenten zullen op de hoogte gesteld worden van de werkwijze van de onderzoekers en het gebruik van de uitkomsten van het onderzoek. Daarnaast worden de respondenten niet bij naam of functie benoemd zodat men niet benadeeld kan worden.

## 4. Resultaten

*In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven die naar voren zijn gekomen tijdens de afgenomen interviews omtrent het onderwerp 'sport als middel'. Door middel van de interviews zijn gegevens verzameld die onze deelvragen en hoofdvraag beantwoorden. In paragraaf 4.1 worden de kenmerken van de respondenten beschreven. Vervolgens zullen wij in paragraaf 4.2 t/m 4.4, aan de hand van de resultaten uit de interviews gekoppeld aan thema's, per deelvragen beschrijven. Aan de hand van een labelschema (zie bijlage) zullen wij citaten gebruiken die uit de interviews met de respondenten naar voren kwamen.*

### 4.1 Kenmerken respondenten

Voor ons onderzoek is er gebruik gemaakt van 10 respondenten (N=10). Dit zijn allen reclasseringswerkers binnen regio oost die zowel werkzaam zijn op de toezichtunit als diagnose en advies unit. Reclassering Nederland regio oost kent in zijn geheel **73** reclasseringswerkers waarvan **47** toezichthouder en **26** adviseurs. Er is op twee verschillende locaties geïnterviewd, namelijk Enschede en Zwolle. Per locatie zijn er 5 respondenten geïnterviewd. In Zwolle zijn er 4 toezichthouders geïnterviewd en 1 adviseur. In Enschede zijn er 2 adviseurs geïnterviewd en 3 toezichthouders. De leeftijd verschilt van 24 jaar tot 61 jaar. De werkervaring onder de respondenten lag tussen de 1 en 37 jaar.

### 4.2 Wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers

In deze paragraaf worden de resultaten van de deelvraag: *'In hoeverre wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers'* toegelicht. Iedere respondent is gevraagd in hoeverre zij enige vorm van sport en/of bewegen integreren in hun eigen dagelijks (privé)leven.

#### 4.2.1 Frequentie

Alle 10 respondenten gaven aan altijd gesport te hebben. Momenteel sporten 9 van de 10 respondenten nog actief. Gemiddeld gezien sporten de respondenten drie keer per week. De sporten die uitgevoerd worden variëren enorm. De meeste respondenten zijn bekend met wandelen, yoga, fitness, hardlopen en teamsporten zoals o.a. voetbal en handbal. Eén respondent geeft aan dat sporten een belangrijk onderdeel van haar leven is en dat ze dit ieder dag doet om zich weer op te laden na een lange dag werken.

#### 4.2.2 Effecten van sport

Er wordt aan de respondenten gevraagd welke effecten er ervaren worden door het integreren van sport en/of bewegen in hun dagelijks leven. Alle 10 de respondenten ervaren daadwerkelijk positieve effecten van sport en/of bewegen. Drie respondenten geven aan zich fitter te voelen en dat ze er meer energie van krijgen. Twee respondenten geven aan dat ze dit doen om op langer termijn lichamelijk profijt van te hebben. Een respondent geeft zelfs aan *"als ik veertien dagen echt helemaal niks doe aan sport, dan krijg ik weer last van mijn rug, ik merk het direct zeg maar"*. Een andere respondent zegt *"Ik denk dat het bijdraagt aan een soort evenwichtigheid"* en *"sport kan heel stress reducerend werken"*. Al met al worden de positieve effecten wel erkend en benoemd door alle respondenten.

### 4.3 Link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'

In deze paragraaf worden de resultaten van de deelvraag: *"In hoeverre zien reclasseringswerkers een link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'.* toegelicht. Alle respondenten hebben de vraag gekregen wat hun eerste gedachten waren over het onderwerp 'sport als middel'. Een vraag die onder andere aan dit thema gekoppeld was luidde als volgt: *"In hoeverre kan volgens u sport invloed hebben op gedragsverandering?"*.

#### 4.3.1 Doelgroep

Als het onderwerp van het onderzoek ter sprake komt variëren de reacties van de respondenten van leuk, mooi, 'ik ben benieuwd', out of the box, etc. Direct werd door veel respondenten een link gelegd met de doelgroep en hoe dit dan eventueel eruit zou komen te zien. Met de vraag bij welke doelgroep dit zou passen gaf een drie tal respondenten een specifieke doelgroep aan zoals jong volwassenen, licht verstandelijk beperkten (LVB), werklozen of cliënten die in een sociaal isolement verkeren. De overige respondenten gaven aan dat het in principe niet delict- of doelgroep gerelateerd hoeft te zijn. Twee respondenten zeiden *"het is natuurlijk heel verleidelijk om te zeggen; we richten ons alleen op de jongeren"*. Eén respondent gaf aan dat het een mooi middel kan zijn om mensen die in een sociaal isolement verkeren contacten te laten op doen. Ook kwam naar voren dat het voor werkloze cliënten een mooie invulling van de dagbesteding kan zijn. Twee respondenten geven aan dat sport voor ieder persoon van invloed kan zijn dus ook voor de cliënten van Reclassering Nederland. *"ik denk dat sport voor iedereen goed is dus ook voor onze klanten"*.

#### 4.3.2 Teamsport of individueel

Aan de respondenten werd gevraagd naar hun visie over of sport in groeps-of individueel verband gegeven zou moeten worden. De antwoorden hierop waren wisselend omdat het voor de respondenten verschil maakt in wat voor concept/vorm 'sport als middel' zou worden ingezet binnen de reclassering. Twee respondenten gaven expliciet aan dat sporten in teamverband geschikt zou zijn. Dit vanwege de positieve effecten die bereikt kunnen worden middels groepsdynamiek. Denk hierbij aan het samenwerken, nakomen van afspraken, verantwoordelijkheid afleggen en het behalen van gezamenlijk doelen. Eén respondent zegt *"ja, ik geef sowieso voorkeur aan een teamsport omdat ik het mooi vind om met anderen iets te bereiken. En in je eentje baal je wel iets maar ja, met wie kun je de overwinning vieren of plezier delen? In een team vind ik dat wel mooi"*. Daarnaast geeft een andere respondent aan *"als je het in een groep doet, dan maak je gebruik van de teamgeest. Bijvoorbeeld bij jonge jongens die zich bezwaard voelen om een delict te plegen omdat ze dan verantwoording moeten afleggen aan de groep"*. Andere respondenten geven duidelijk aan dat de voorkeur uit gaat naar individuele begeleiding van de cliënt met 'sport als middel'. Eén respondent geeft zelfs aan *"je moet het haast wel individueel gaan doen want anders kan je dat niet in een groep doen omdat iedereen op een ander niveau zit"*. Daarnaast wordt er door drie respondenten benoemd dat je met één-op-één begeleiding veel meer bereikt omdat je dan naast elkaar loopt in plaats van tegen over elkaar zit. Twee respondenten geven aan dat ze eerst zouden kijken wat bij de cliënt past in de vorm van een individueel traject en dat er daarna gekeken kan worden hoe iemand in een groep functioneert.

#### 4.3.2 Risico- en beschermende factoren

De verschillende factoren die komen kijken rondom 'sport als middel' was een punt die naar voren kwam uit de antwoorden van de respondenten. Denk hierbij aan de risico- maar ook de beschermende factoren. Veiligheid en privacy waren de grootste risico factoren die benoemd werden, deze worden in paragraaf 4.5 verder toegelicht. Eén respondent gaf aan: *"het eerste waar ik aan moest denken is dat je mogelijk imagoschade oploopt bij de reclassering. Mensen hebben al geen positief beeld van de reclassering, als ze dan ook nog horen dat je 'gratis' mag sporten"*. Een andere respondent zegt: *"Je bent als toezichthouder dan veel kwetsbaarder. Je laat veel meer van jezelf zien. Je gaat natuurlijk niet samen onder de douche staan maar je moet je wel bewust zijn van de risico's"*.

Alle respondenten gaven kritische noten over wat zoal risico factoren konden zijn. Desondanks zei een respondent: *"Wij zijn altijd heel geneigd om te kijken naar de risico factoren om ons alleen maar daar op de focussen terwijl ons werk gaat ook heel erg over de beschermde factoren"*. Alle tien de respondenten gaven daadwerkelijk sport als een beschermende factor te zien. Eén respondent geeft aan *"als je iemand positief benadert, zoals bijvoorbeeld met sport, bereik je veel meer dan als je benadrukt wat ze niet kunnen en wat er niet goed gaat"*. Respondent 3 benoemde een casus vanuit zijn/haar eigen caseload: *"een cliënt van mij die álles kwijt was in zijn leven, is middels onze gesprekken naar een sportschool gegaan. Het was voor hem echt ontlasting, want hij moest zijn frustraties kwijt"*.

#### 4.4 Sport reeds toegepast/gestimuleerd tijdens begeleiding

In deze paragraaf worden de resultaten van de deelvraag: *'in hoeverre wordt sport en/of bewegen momenteel al toegepast/gestimuleerd tijdens de begeleiding van de onder toezicht gestelde van Reclassering Nederland in de regio oost'* toegelicht. Iedere respondent is gevraagd in hoeverre zij enige vorm van beweging of sport al in hun huidige werkzaamheden toepassen.

##### 4.4.1 Uit de spreekkamer

Meer dan de helft van de geïnterviewde toezichthouders geeft aan dat zij indien mogelijk bewust kiezen voor een gesprek buiten de spreekkamer. De redenen die hiervoor gegeven werd was dat het gesprek anders verliep. Een respondent gaf aan dat het zijn cliënten deed ontladen: *"cliënten zijn eerder geneigd hun hart te luchten, terwijl ze dit in de spreekkamer onder voorbehoud doen"*. De respondenten benoemen dat zij dit niet bij alle cliënten doen. Een respondent gaf aan: *"ik vind zelf wandelen leuker dan in de spreekkamer zitten, ik doe het vooral bij cliënten die last hebben van te veel prikkels"*. Geen enkele adviseur heeft aangegeven ooit een gesprek te hebben gevoerd buiten de spreekkamer, dit had volgens de respondenten te maken met veiligheid. Een respondent gaf aan: *"de vraag is hoe je je veiligheid waarborgt. Er zijn opgefokte standjes waarmee ik niet alleen mee zou willen rondlopen"*. Volgens respondenten heeft dit verschil te maken met het feit dat adviseurs een cliënt niet kennen. Twee van de acht toezichthouders gaven specifiek aan niet de spreekkamer uit te gaan tijdens gesprekken. Een respondent gaf aan: *"je wil ook niet dat iedereen met je gesprek kan mee luisteren"*. De meerderheid ervaarde echter een positief effect aan het naar buiten gaan in plaats van in de spreekkamer een gesprek voeren omdat dit leidde een ander gesprek dan tussen vier muren.

#### 4.4.2 Outreachend

Twee van de tien respondenten benoemde dat er gekeken moest worden naar het *outreachend werken*. Een respondent zei *"ik denk juist bij de JOVO's, waar je juist de outreachende methode toe moet passen, dat het heel mooi kan zijn om eens een activiteit te ondernemen richting de sportschool"*.

#### 4.5 Het toepassen van sport in de werkzaamheden van toezichthouders en adviseurs

In deze paragraaf worden de resultaten van de deelvraag: *'hoe denken de medewerkers van Reclassering Nederland over het toepassen van sport als onderdeel van hun werkzaamheden'* toegelicht. Er is aan alle respondenten gevraagd in hoeverre zij sport als middel zouden kunnen integreren in hun werkzaamheden.

##### 4.5.1 Begeleiding

Negen van de tien respondenten gaf aan dat sport als middel werkbaar kon zijn mits het als maatwerk zou worden toegepast. Dit zou dus voornamelijk voor de toezichthouders toegepast kunnen worden in het meldplicht contact met de cliënt. Een respondent gaf aan: *"Ik denk dat het heel erg per persoon verschilt"*. Vier van de tien respondenten gaven aan dat kaders rondom sport als middel duidelijk moeten zijn voordat het eventueel toegepast kan worden. Een respondent gaf aan: *"het zou mooi zijn als er een soort module is waarop cliënten zich via de toezichthouder of adviseur kunnen inschrijven"*. Voor de deelnemende adviseurs was hun rol nog vrij onduidelijk. Een respondent gaf aan: *"ik denk dat het aan de advies kant heel lastig wordt om toe te passen"*. Dit is in het geval van de advies gesprekken die hooguit de cliënt één a twee keer spreken.

##### 4.5.2 Gedwongen of vrijwillig

Vervolgens is er gevraagd of sport als middel zou moeten worden ingezet in een vrijwillig of gedwongen kader. Vier van de tien respondenten geven aan dat sport als middel meegenomen zou moeten worden in het gedwongen kader. Een respondent geeft aan: *"ik ben er niet voor als het een onderdeel wordt van een opgelegde straf"*. Respondenten vragen zich af in hoeverre mensen gemotiveerd blijven als sport niet opgelegd wordt. Een respondent gaf aan *"omdat je iets positiefs wil uitdragen, zou ik juist voor het vrijwillige kader kiezen"*. Twee respondenten blijven in het midden en geven aan: *"ik vind dat je voor een combi moet gaan, niet het een of het ander moet uitsluiten"*. Het werken naar bepaalde doelen en het gebruiken van sport als middel voert hierin de boventoon.

##### 4.5.3 Positieve effecten van sport als middel in de reclassering

Over de positieve effecten van sport met betrekking tot de doelgroep hebben de respondenten veel voorbeelden benoemd. Een respondent gaf aan *"het leren van feedback en kritiek zijn allemaal elementen die je binnen sport kan behalen"*. Respondenten kijken hiervoor ook naar hun eigen ervaringen met de positieve effecten van sport. Een respondent gaf aan *"we weten allemaal dat sporten een stofje aanmaakt waardoor je je happy voelt"*. Wanneer er wordt gevraagd naar de effecten van sport in combinatie met verlagen van recidive zeggen acht van de tien respondenten dat ze van mening zijn dat sport niet direct invloed heeft op het verlagen van recidive.

Zij geven aan dat het echter wel kan bijdragen, in combinatie met andere steunende factoren. Eén respondent benoemt echter *"sport kan een middel zijn om recidive te verlagen, het kan namelijk leiden tot resocialisatie"*. Meerdere respondenten gaven het voorbeeld dat sport leidt tot sociale contacten en dat dit voor de doelgroep zeer gunstig is.

#### **4.5.4 Nadelen aan sport als middel**

Elke respondent is ook gevraagd naar risico's, aandachtspunten en nadelen die hij/zij kon bedenken. Iedere respondent kon wel één nadeel benoemen die hij/zij ter plekke bedacht. Vier van de tien respondenten benoemde veiligheid zelf als een groot risico factor in het sport als middel. Een respondent gaf aan *"je kunt niet iemand die zijn agressie nog niet onder controle heeft in een groep stoppen"*. Vervolgens werden er genoeg voorbeelden genoemd waarin de veiligheid onder een kritische loep werd gelegd. Een respondent gaf aan dat er binnen de reclassering ook nog sprake is van daders die slachtoffers van elkaar zijn. *"Dan heb ik het alleen al over dat ze niet op dezelfde dag op gesprek kunnen komen maar als je dan ook nog per ongeluk die twee bij elkaar in de groep stopt, is het nog echt gevaarlijk"*. Naast veiligheid werd privacy ook als een van de belangrijke nadelen genoemd.

Een respondent benoemde *"de scheidslijn privé en werk is hiermee wel in het geding. Je moet er niet aan denken dat je stiekem gefotografeerd wordt of dat je op die manier in diskrediet wordt gebracht"*. Bewust zijn van de consequenties, is een belangrijke hoofdnoot die uit deze vraag komt. Drie van de tien respondenten gaf aan dat er geen faciliteiten zijn voor het uitvoeren van sport als middel. Een respondent benoemt *"Ik heb een tijdje gedacht om met een groep yoga te gaan doen, maar dan loop ik toch aan tegen dit gebouw en dat het niet prettig is, vind ik tenminste"*. Ook wordt geld en productie als belangrijke tegenhangers benoemd voor sport als middel. Een respondent gaf aan *"als je daadwerkelijk iets wil bereiken dan zou het mooi zijn als de reclassering geld zou investeren om bijvoorbeeld in groepen te gaan sporten op locatie."*

## 5. Conclusie en aanbevelingen

*In dit hoofdstuk zijn de conclusies beschreven aan de hand van de hoofd- en deelvragen. De uitkomsten worden beschreven aan de hand van de praktische deelvragen en vervolgens wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag. Aan de hand van de uitkomsten van de conclusie worden vervolgens de aanbevelingen geschreven.*

### 5.1 Conclusie praktische deelvraag drie

- *In hoeverre wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers?*

De meerderheid van de respondenten zijn, buiten het werk, in hun dagelijks leven bezig met sport. De positieve effecten die hierbij genoemd waren komen veelal overeen met de theorie. Voor alle respondenten geldt dat zij sporten omdat ze zich daardoor fitter voelen. Voor sommigen is het een vorm van ontspanning, voor anderen is het een manier om sociale contacten te onderhouden zoals bij teamsporten. Dit kwam overeen met de theorie die gebruikt is voor de basis van dit onderzoek. Zoals in het onderzoek van Mulier Instituut (2010) waarin werd beschreven hoe sport invloed kan hebben op het psyche van de mens. Volgens Amerikaans onderzoek is het bewijs van de positieve effecten van sport vooral sterk als het gaat om zelfvertrouwen en het gevoel van eigenwaarde (Gould, 2008). Dit komt overeen met de effecten die de respondenten aangaven tijdens de interviews. Respondenten waren enthousiast over sport als middel omdat zij zelf ook positieve effecten ondervonden van sport. Dit konden zij vervolgens linken aan de behoeften en de hulpvraag van de cliënten van de reclassering. Concluderend kan gezegd worden dat sport een groot onderdeel is van het dagelijks leven van de reclasseringswerkers van team Zwolle en Enschede.

### 5.2 Conclusie praktische deelvraag vier

- *In hoeverre zien reclasseringswerkers een link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'?*

Respondenten gaven naar aanleiding van deze vraag verschillende voorbeelden. De link met de doelgroep waar de reclassering zich op richt, werd direct gelegd. Hier gaan we bij 5.3 Conclusie deelvraag zes verder op in. Een aantal thema's kwamen vaak naar voren onder de respondenten tijdens het stellen van deze vraag. Een aantal respondenten gaven direct al aan een cliënt in gedachten te hebben bij wie 'sport als middel' perfect zou werken. Ten eerste worden de positieve effecten benoemd die het de cliënten zou kunnen opleveren. Dit zijn ook veelal de positieve effecten die de reclasseringswerkers zelf ervaren. Vrij snel werd daarna de link gelegd met de doelgroep. Door de respondenten werd vrij snel geschakeld naar de criminogene factoren. Vervolgens werd gekeken of 'sport als middel' in teamverband moest worden aangeboden of juist individueel. Hierin verschilde de visies van de respondenten. Een (gedrags)interventie was bij vele respondenten de eerste gedachten. De meerderheid van de respondenten gaven aan dat zij hun cliënten zelf zouden willen aanmelden voor een sporttraject. Een aantal respondenten benoemden het idee om een cliënt zelf individueel te begeleiden tijdens het sporten. Hierna werden direct de risico's erbij genoemd, zoals veiligheid en privacy.

Reclasseringswerkers zien zichzelf best wel een blokje om lopen of hardlopen met een cliënt maar zien daarin ook reële gevaren rondom de eerder genoemde factoren. Enkele respondenten vinden dit erg lastig om in te schatten. Vooral bij de adviseurs, die vaak in het korte contact veel informatie moeten verkrijgen, is het blokje erg lastig.

Dit omdat het gesprek wellicht daarmee op een ander niveau komt en er misschien geen ruimte is om kritische vragen te stellen die van belang zijn voor de rapportage. Ook werd veelal naar de beschermende factoren gekeken door de respondenten. Met sport kan men op vele manieren succeservaringen op doen. Daarnaast kan je met bepaalde sport elementen het gedrag van een cliënt positief bekrachtigen. De antwoorden van de respondenten komen overeen met de theorie. Zoals in het onderzoek van Cameron & Macdougall (2011) waaruit bleek dat sport *alleen* geen middel kan zijn om crimineel gedrag te verminderen, maar dat het wel kan bijdragen aan een gezonde levensstijl waardoor mensen sneller geneigd zijn tot gedragsverandering. Vooral voor de doelgroep waar de reclassering zich op richt kan ondersteunend zijn bij gedragsverandering. De respondenten gaven in de interviews ook aan dat sport een positieve insteek zou moeten hebben. In de reclassering zijn medewerkers geneigd te kijken naar de risico factoren terwijl de beschermende factoren ook van belang zijn voor het verminderen van recidive. Concluderend kan gezegd worden dat de reclasseringswerkers een directe link zien tussen sport als middel en de begeleiding van de cliënten.

### **5.3 Conclusie praktische deelvraag vijf**

- *In hoeverre wordt sport en/of bewegen momenteel al toegepast/gestimuleerd tijdens de begeleiding van de ondertoezichtgestelde van Reclassering Nederland in de regio oost.*

Concluderend kan gezegd worden dat de meerderheid van de toezichthouders momenteel sport niet bewust toepast tijdens de begeleiding. Er zijn echter wel enkele respondenten die tijdens hun werkzaamheden als toezichthouder te maken hebben gehad met een cliënt die een sporttraject volgde. In de ervaringen van de respondenten was dit altijd succesvol. Kijkend naar 'beweging' binnen het werkveld, kan geconcludeerd worden dat de meerderheid van de toezichthouders bewust koos voor een gesprek buiten de spreekkamer. Volgens de respondenten had dit te maken met het feit dat tijdens het wandelen en/of buiten zijn, andere gesprekken te sprake kwamen. Volgens respondenten konden cliënten meer ventileren tijdens de wandelgesprekken dan in de spreekkamer. De wandel gesprekken kunnen beschouwen worden als beweging en dus kan ook geconcludeerd worden dat binnen regio Oost in beperkte mate gebruik wordt gemaakt van beweging tijdens meldplichtgesprekken.

### **5.3 Conclusie praktische deelvraag zes**

- *Hoe denken de medewerkers van Reclassering Nederland over het toepassen van sport als onderdeel van hun werkzaamheden.*

Alle respondenten reageren enthousiast op het idee van een concept/project met het thema 'sport als middel' om in te kunnen zetten bij hun cliënten. De respondenten gaven vooral aan dat gekeken moet worden naar de cliënt en zijn individuele kenmerken. De methode zou moeten gaan om maatwerk. Sport zou volgens respondenten een middel moeten zijn om cliënten bij bepaalde factoren te ondersteunen maar zou geen doel op zich moeten zijn. De positieve effecten van sport die eerder benoemd worden in het theoretische kader zijn ook van toepassing op deze doelgroep volgens de respondenten. Het zou op lange termijn kunnen bijdragen aan het verlagen van recidive. Tijdens het toezicht zullen ze hier meer aandacht aan besteden mocht 'sport als middel' een project zijn waar ze cliënten kunnen voor kunnen aanmelden.

#### **5.4 Conclusie hoofdvraag**

- *In hoeverre kan sport als middel met als doel gedragsverandering geïntegreerd worden in het werk van toezichthouders en adviseurs van Reclassering Nederland, regio Oost?*

Gezien de antwoorden van de respondenten, de overeenkomsten met de theorie en het raadplegen van kennisbronnen kan geconcludeerd worden dat sport als middel werkbaar geïntegreerd zou kunnen worden in regio Oost, reclassering Nederland. De positieve ervaringen van hulpverlening instellingen en soortgelijke instellingen in het gedwongen kader geven aan dat sport een succesvol onderdeel kan zijn van begeleiding en gedragsverandering. Er is een convenant getekend wat inhoudt dat Reclassering Nederland ondersteuning zou kunnen krijgen van andere instellingen om Sport als Middel werkbaar te kunnen maken. De enthousiaste reacties van de respondenten laten zien dat er minimaal tien werknemers zijn in regio Oost die zouden willen meewerken aan het project Sport als Middel. De respondenten zien de meerwaarde van het toepassen van sport in de begeleiding en zien hier ook mogelijkheden in. Zij zien hier voornamelijk mogelijkheden in omdat zij in persoonlijke al dan niet werk gerelateerde positieve ervaringen hebben gehad met de effecten van sport. Alle respondenten konden direct een link leggen met de behoeften en hulpvraag van de doelgroep. Dit geeft aan dat de werknemers van regio Oost de meerwaarde van het doorvoeren van Sport als Middel groot achten.

Qua nadelen geven respondenten aan dat tijd, productie, financiën en privacy grote aandachtspunten zijn. Deze nadelen en/of risico's zouden volgens respondenten goed in kaart moeten worden gebracht middels een plan van aanpak. Concluderend kan er gezegd worden dat de medewerkers van Reclassering Nederland, regio Oost positief zijn over de mogelijkheden en werkbaarheid van het inzetten van Sport als Middel, mits hiervoor een geschikt plan van aanpak is.

## 5.4. Aanbevelingen

*In dit hoofdstuk worden er aanbevelingen gedaan aan de hand van de bevindingen van het onderzoek.*

### *Aanbeveling 1*

Gebruik maken van het convenant en de opgedane contacten met soortgelijke instellingen en sport verenigingen. Voor het succesvol opzetten en uitvoeren van Sport als Middel zal er gebruik moeten worden gemaakt van de contacten die Reclassering Nederland in de loop van de jaren heeft opgedaan. Deze contacten zullen de uitvoering van een sportproject mogelijk kunnen maken. In dit convenant hebben zij al aangegeven hieraan te willen meewerken. Dit betekent dat er momenteel al een aanbod is waar gebruik van gemaakt kan worden. Zoals het inzetten van getrainde sportinstructeurs en het samenwerken met voetbalverenigingen die in de samenwerking met de Penitaire Inrichting al succesvolle ervaringen hebben geboekt.

### *Aanbeveling 2*

Het aanstellen van vaste werknemers. Tijdens het gesprek met Gerko Brink hebben we vernomen dat het opzetten van Sport als Middel tijd gaat kosten. Uit de resultaten hebben we kunnen concluderen dat werknemers hierin ook obstakels zien. Door het aanstellen van een vaste werknemer en het geven van tijd, kan er gericht worden gekeken en gewerkt aan een vast plan van aanpak dat werkbaar is voor Reclassering Nederland. Hierbij kan gedacht worden aan 4-6 uur op basis van 1fte. Het doel van deze functie is om huidige projecten onder de collega's te brengen en een aanspreekpunt te zijn voor de projecten van buitenaf zoals die van het DJI.

### *Aanbeveling 3*

Het opstellen van een gericht plan van aanpak. Een plan van aanpak kan voorkomen dat werknemers onduidelijkheid ervaren over de uitvoering van Sport als Middel. Het plan van aanpak kan ook leiden tot een handboek waarin de genoemde risicofactoren naar voren komen. In het plan van aanpak is het van belang dat gebruik wordt gemaakt van SMART doelen. Op deze manier wordt een realistisch en meetbaar plan opgesteld. Dit plan van aanpak kan worden opgesteld naar aanleiding van de ondersteuning van de convenanten, de ervaringen van de soortgelijke instellingen en de visie van de medewerkers.

### *Aanbeveling 4*

Sport als Middel aanbieden als een project, niet opleggen als een bijzondere voorwaarde. In dit onderzoek kwam sterk naar voren dat het opleggen van Sport als Middel niet bij zou dragen aan de positieve effecten van sport. Sport kan niet delict gerelateerd zijn zoals een training 'alcohol en geweld'. Het moet een middel zijn om gedragsverandering te bereiken binnen het toezicht. Om deze reden wordt er aanbevelen om Sport als Middel in te zetten als project. In die zin is Sport als Middel vrijwillig en wordt het niet opgelegd als een onderdeel van het straf. Er zitten dus geen consequenties aan vast als een ondertoezichtgestelde stopt met het traject. Er zal echter wel duidelijk moeten worden gemaakt dat dit mee wordt genomen in de rapportage van de toezichthouder. Op deze manier wordt er de ondertoezichtgestelde niet nog meer opgelegd maar wordt er gebruik gemaakt van een motiverende aanpak.

### *Aanbeveling 5*

Richten op maatwerk. Sporten is persoonlijk, het moet aansluiten op de mogelijkheden, behoeften en vaardigheden van een cliënt. Om deze reden wordt er aanbevolen om maatwerk toe te passen bij Sport als Middel. Het is dan vooral belangrijk om te kijken naar wat een cliënt wél kan, wat hij/zij zelf leuk vindt en waardoor hij/zij gemotiveerd raakt. Hierin wordt de focus herlegd van het delict en het recidive gevaar naar de mogelijkheden en re-integratie van een cliënt. Uit dit onderzoek is voornamelijk gebleken dat sport als middel niet 'zomaar' kan worden ingezet maar dat er wel een beredeneerde gedachte achter moet zitten. Om deze reden wordt er aanbevelen tijdens het adviesproces te polsen hoe een cliënt denkt over het toepassen van sport. Dit kan worden meegenomen bij de beschermende factoren tijdens het invullen van de RISC. Vervolgens kan er binnen het toezicht gekeken worden in hoeverre een cliënt geschikt zou zijn voor het sport project. Wetende wat een cliënt leuk vindt en waarin hij/zij vaardig is, is dan al bekend en kan vervolgens aan worden aangepast. Dit zou in eerste instantie in een individueel traject moeten starten. Een van de belangrijkste redenen om niet gelijk aan een groepstraject te beginnen is veiligheid. Het is onverantwoord om een groep cliënten bij elkaar te zetten zonder de kennis hoe cliënten functioneren in een groep. Kijkend naar agressiebeheersing, moet er eerst gekeken worden naar hoe een cliënt op sport reageert. Om deze reden wordt er aanbevolen om een cliënt tijdens het toezicht eerst een individueel traject te laten doorlopen. In dit traject wordt gekeken in hoeverre iemand reageert op sport en welke emoties dit teweeg brengt. In dit individuele traject kan er vervolgens al geoefend worden met de middelen en/of die worden gebruikt tijdens het groepstraject. Hiermee wordt de veiligheid van de groepsleden maar ook van de cliënt zelf gewaarborgd.

## 5.5 Sterkten en zwakten van het onderzoek

### Sterktes van het onderzoek

- Beide onderzoekers hebben stage gelopen binnen de 3RO's. Eén als adviseur en één als toezichthouder. Hierdoor kon er op beide gebieden gekeken worden vanuit de functie van de reclasseringswerkers. Zowel in de werkzaamheden als adviseurs en de werkzaamheden als toezichthouder.
- Tijdens de hele onderzoeksperiode is er intensief contact geweest met Leonie Slots (onderzoeksbegeleider Saxion Enschede). Hierdoor kon er direct geëvalueerd worden op stukken en zo nodig worden aangepast. Daarnaast hebben wij de mogelijkheid gekregen om veel op het kantoor van Reclassering Nederland (locatie Enschede en Zwolle) te werken. Hierdoor waren de lijntjes met de respondenten kort en kon er direct informatie worden opgezocht op het intranet van Reclassering Nederland.
- Vanuit het gesprek met Gerko Brink op 26 april 2016, werkzaam bij de DJI, hebben de onderzoekers hele bruikbare informatie gekregen waardoor het onderzoek een andere (goede) wending heeft gekregen omtrent de conclusie en aanbevelingen.
- Tijdens de interviews is er gebruik gemaakt van een semigestructureerde vragenlijst. Er zijn 8 hoofdvragen gebuikt maar er was ook ruimte om hiervan af te wijken en daar waar nodig door te vragen. Hierdoor hebben we nog meer bruikbare informatie kregen van de respondenten die we mee kunnen nemen in onze conclusie en aanbevelingen.
- Alle interviews zijn opgenomen en direct uitgeschreven door de onderzoekers. Hierdoor zit alle informatie nog goed opgeslagen en kon er kritisch gekeken worden naar de huidige interviewvragen en/of deelvragen en eventueel aangepast worden.
- De veiligheid en privacy van de respondenten zijn gewaarborgd door vooraf te melden dat hun naam en functie niet worden benoemd in het verslag. Daarnaast zijn alle auditieve opnames na het uitwerken direct verwijderd van de toestellen.

### Zwaktes van het onderzoek

- De onderzoekers hadden qua verhouding rekening gehouden met acht toezichthouders en twee adviseurs. Vier toezichthouders en één adviseur per locatie. Dit is op locatie Zwolle wel gelukt, maar op locatie Enschede kwam het uit op drie toezichthouders en één adviseur.
- Om respondenten te werven is er een mail gestuurd naar beide locaties. De eerste 10 enthousiaste reclasseringswerker zijn mee genomen als respondenten in het onderzoek. Hierdoor bestaat de kans dat de reclasseringswerkers die minder enthousiast zijn op het onderwerp, en dus wellicht niet gereageerd hebben, niet aan bod zijn gekomen. Hierdoor kan het zijn dat we een aantal kritische noten missen die de onderzoeker mee hebben kunnen nemen in de conclusie en aanbevelingen. Dit kan invloed hebben op de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.
- Locatie Enschede is onderverdeeld in meerdere teams waaronder team Almelo. Achteraf werd pas gezien dat alleen team Enschede is uitgenodigd via de mail om deel te nemen aan ons onderzoek. Hierdoor hebben wij geen toezichthouders uit team Almelo gesproken. Dit kan invloed hebben op de uiteindelijke uitkomsten van het onderzoek.
- Achteraf gezien kunnen we stellen dat we op deelvraag 3 (*In hoeverre wordt sport en/of bewegen momenteel al toegepast/gestimuleerd tijdens de begeleiding van de ondertoezichtgestelde van Reclassering Nederland in de regio oost*) niet echt antwoord hebben gekregen. Dit omdat sport een breed begrip terwijl wij eigenlijk het principe 'uit de spreekkamer' ook al voldoende vonden. We hadden deze vraag anders moeten formuleren.

## 5.6 Discussie

*In deze discussie worden er een aantal invalshoeken belicht over het vrijwillig dan wel gedwongen opleggen van interventies. Dit onderwerp is ontstaan naar aanleiding van de dialoog over gedwongen en vrijwillige interventies die ontstond tijdens het afnemen van de interviews.*

### Vrijwillig of gedwongen

Tijdens de interviews met de respondenten kwam een bepaalde punt veelvoudig naar voren. Iedereen is erg enthousiast over 'sport als middel' echter geeft het nog geen vast concept in de vorm van een project, het toepassen in de begeleiding of als interventie. Daarom ontstond er een discussiepunt over het wel of niet vrijwillig of gedwongen opleggen van 'sport als middel'. Hier waren de meningen sterk over verdeeld. De meerderheid van de respondenten was van mening om 'sport als middel' in vrijwillig kader aan te bieden bij cliënten. Dit vanwege de intrinsieke motivatie die aanwezig moet zijn bij de cliënt op er een positieve wending aan te kunnen geven. Het moet vrijblijvend zijn maar wel met afspraken die ook gemaakt worden tijdens het meldplicht contact. Hier kan de reclasseringswerken in zijn toezicht zelf invulling aan geven. Ook het opleggen van 'sport als middel' als interventie werd genoemd. Echt zou er dan bij het afnemen van de RiSC een kopje gezondheid moeten staan waar de adviseur de juiste informatie in kwijt kan waar de toezichthouder mee verder. Vooral cliënten die in een sociaal isolement zitten zouden door het gedwongen karakter juist letterlijk van de bank getrokken worden om activiteiten te gaan ondernemen.

### Visie vanuit What Works

Binnen de reclassering wordt er voornamelijk gewerkt met het 'what works'. What Works bestaat uit een aantal principes die zijn gebaseerd op wetenschappelijke inzichten en methodieken. Eén van deze principes is het risicoprincipe. Dit houdt in: *"het risico op recidive moet bepalend zijn voor de intensiteit van de interventie(s)"*. Volgens What Works geldt: hoe groter het risico, hoe groter de intensiteit van de interventie. Hier wordt naar gekeken tijdens het adviesproces binnen de reclassering. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een cliënt die verdacht wordt van huiselijk geweld, wordt er gekeken in hoe groot de kans is dat deze cliënt weer in hetzelfde gedrag zal vervallen, mits hij schuldig is aan het delict. De kans op recidive wordt ingeschat aan de hand van de Recidive Inschattingsschalen (RiSc) (Ministerie van Justitie, 2004).

Vanuit het What Works principe wordt er dus gekeken naar wat het delict is, hoe hoog het risico op recidive is en vervolgens wordt er een interventie geadviseerd. De interventies zijn gerelateerd aan het delict en de hulpvraag van de cliënt. De interventies worden in de meeste gevallen opgenomen in de bijzondere voorwaarden. Dit houdt in dat wanneer de cliënt niet deelneemt aan de interventie, dit tot gevolg kan hebben dat de voorwaardelijke straf ten uitvoer wordt gelegd. De intensiteit en de frequentie van de interventie is in zekere zin dan ook delict gerelateerd. Echter is het moeilijk om 'sport als middel' te koppelen aan delicten of specifieke doelgroepen. In het onderzoek is gebleken dat maatwerk bij dit thema erg belangrijk is. Sport moet een middel zijn om cliënten in het dagelijks leven andere of betere keuzes te laten maken. Het moet ze houvast en structuur bieden die ze op elk moment zelf kunnen toepassen in de praktijk.

**Visie van de onderzoekers:**

Wij: Romy van den Heuvel en Michelle Hagenbeek, in dit rapport genoemd als onderzoekers, hebben beide ervaring in het reclasseringswerk middels een stage van tien maanden. Eén als rapporteur, de ander als toezichthouder. Wij hebben beide heel bewust gekozen om stage te lopen/te werken binnen het gedwongen kader. Beide zien wij de meerwaarde van een opgelegde interventie als onderdeel van een straf. Deze interventies zijn naar onze mening goed over nagedacht met betrekking tot delict afhankelijkheid en de hulpvraag van de individu (zoals het hebben van een lager IQ en het volgen van de COVA+ training). Onze eerste gedachte met betrekking tot sport als middel was dan ook om het op te leggen als interventie. Wij zijn echter bijgedraaid door de gesprekken die we hebben gehad met de medewerkers van Reclassering Nederland. Sport is geschikt voor iedereen maar tegelijkertijd persoonsafhankelijk (maatwerk). Het brengt voornamelijk positieve effecten met zich mee en is niet gebonden aan een delict zoals de training *omgaan met alcohol en geweld*. Om deze reden zien wij zowel de meerwaarde in van een interventie in het gedwongen en vrijwillige kader. Wij zijn van mening dat sommige interventies succesvol kunnen zijn zonder het hebben van het gedwongen kader. In onze visie, bevindt de cliënt zich al in het gedwongen kader. Namelijk: hij is verdachte geweest, , daarna veroordeelde en moet zich vervolgens houden aan een groot aantal regels anders gaat hij alsnog de gevangenis in. Daarnaast wordt in de theorie benoemd dat positieve effecten vooral vanuit intrinsieke motivatie voortkomen. Sport gedwongen opleggen aan iemand die geen affiniteit met sport heeft lijkt dan ook averechts te werken. Uiteraard zijn wij van mening dat dit goed werkbaar kan zijn omdat wij dit in de praktijk mee hebben gemaakt. Wij vinden echter wel dat in een gedwongen kader, ruimte moet zijn voor een aantal projecten die niet perse opgelegd worden. Kijkend naar het hoofddoel van de reclassering namelijk: het verminderen van recidive, zijn wij van mening dat dit niet alleen bereikt kan worden door het verplichten van iets. Een combinatie met het aanbieden van projecten zou in onze visie verschil kunnen maken.

# Literatuurlijst

Baarda, de Goede en Teunissen. *Basisboek Kwalitatief Onderzoek* (derde druk). Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2005.

Buysse en Duijvenstijn (2011). *Sport zorgt: een ontwikkeling van vier waardevolle sportaanpakken voor jongeren in de jeugdzorg*. Verkregen via: [http://www.dsp-groep.nl/userfiles/file/19pdsprtzrg\\_Eindrapportage\\_sport-zorg\\_01-02-11\\_DSP.pdf](http://www.dsp-groep.nl/userfiles/file/19pdsprtzrg_Eindrapportage_sport-zorg_01-02-11_DSP.pdf) Laatst gezien op: 06-04-2016

Boonstra, N., & Hermens, N. (2010). *Sportief in de buurt! Een betere wijk door de schoolsportvereniging*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Cameron, M., & MacDougall, C. (2000). *Crime prevention through sport and physical activity*. Australian Institute of Criminology. Trend & Issues. 165.

Carmichael, D. (2008). *Youth Sport vs. Youth Crime. Evidence that youth engaged in organized sport are not likely to participate in criminal activities*. Ontario: Active Healthy Links Inc.

De Sleutel (2015). *Implementatieboek Sportproject: De Sleutel*. Verkregen via: <http://www.desleutel.be/images/stories/Informatie/sport/Implementatieboek%20sportproject%20De%20Sleutel.pdf> Laatst gezien op: 06-04-2016

Gould & Carson. *The relationship between perceived coaching behaviours and developmental benefits of high school sports participation*. Michigan State University. Published in: Hellenic Journal of Psychology, Vol. 7. (2010).

JBN (2013). *Urban Judo Project succesvol*. Verkregen via: [http://www.jbn.nl/nieuws/DU12794\\_Urban+Judo+project+succesvol.aspx](http://www.jbn.nl/nieuws/DU12794_Urban+Judo+project+succesvol.aspx) Laatst gezien op: 22-05-2016

Putnam, R. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

Reclassering Nederland. (2016). *Wie zijn wij*. <http://www.reclassering.nl/wie-wij-zijn/regios?closeCookie=true> Laatst gezien op: 17-02-2016

R.A. Sandford, Duncombe & Armour (2008). *The role of physical activity/sport in tackling youth disaffection and anti-social behavior*. Verkregen via: [https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/15184/3/EdReviewpaper\\_revisedFINAL.pdf](https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/15184/3/EdReviewpaper_revisedFINAL.pdf)

Trimbos Instituut (2009). *Sporten en psychische gezondheid: resultaten van de 'Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS)'*, M. ten Have, R. de Graaf, K. Monshouwer. Trimbos-Instituut, Utrecht, 2009

Trompetter en Zoon, (2012). *Sport als zorgtraject: een verkennende studie naar de effecten van sport in de geïndiceerde jeugdzorg*. Nederlands Jeugd Instituut: in opdracht van Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Legrand F, Heuze JP. Antidepressant effects associated with different exercise conditions in participants with depression: a pilot study. *J Sport Exerc Psychology* (June, 2007)

Maso I, Smaling A. *Kwalitatief onderzoek: praktijk in theorie*. Amsterdam: Boom, 1998.

Migchelbrink. *Praktijkgericht onderzoek in zorg in welzijn*. SWP: 2000.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). *Welzijn Nieuwe Stijl*.

Verkregen via:

[http://www.invoeringwmo.nl/sites/default/documenten/Brochure\\_WNS.pdf](http://www.invoeringwmo.nl/sites/default/documenten/Brochure_WNS.pdf) Laatst gezien op: 22-05-2016

Mulier Instituut (2014). *Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2000-2014*.

Onderzoeksbron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN).

NISB (2016). *Waarom kan kennis over gedragsverandering de sport en beweegprofessional helpen?* [http://www.nisb.nl/themadossiers/beweeggedrag-veranderen/achtergrond/waarom-kan-kennis-over-gedragsverandering-de-sport-en-beweegprofessional-helpen\\_.html](http://www.nisb.nl/themadossiers/beweeggedrag-veranderen/achtergrond/waarom-kan-kennis-over-gedragsverandering-de-sport-en-beweegprofessional-helpen_.html) Laatst gezien op: 10-02-2016

Schafer (1969). *Introduction to Criminology: Theories, Methods and Criminal Behaviour*. 7th edition. SAGE.

Sportknowhow (2010). *Sportend Nederland heeft veel minder last van psychische klachten*. <http://www.sportknowhow.nl/achtergronden/archief/nieuwsberichten/item/89902/>

Verhoeven. *Wat is onderzoek?* Vijfde druk. Boom Lemma Uitgevers: Juli 2011.

Verwey-Jonker (2010). *Sportief in de buurt: een betere wijk door een*

*sportschoolvereniging*. Verkregen via: [http://www.verwey-](http://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/Sport%20in%20de%20buurt%202-meting%20SSV_DEF5.pdf)

[jonker.nl/doc/vitaliteit/Sport%20in%20de%20buurt%202-meting%20SSV\\_DEF5.pdf](http://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/Sport%20in%20de%20buurt%202-meting%20SSV_DEF5.pdf)

Laatst gezien op: 22-05-2016

# Bijlagen

## Bijlage 1: Overeenkomst onderzoeksopdracht

### OVEREENKOMST ONDERZOEKSOPDRACHT

| STUDENTGEGEVENS                                                                 |                                                                                                                                              |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Naam</b>                                                                     | 1. Michelle Hagenbeek<br>2. Romy van den Heuvel                                                                                              |
| <b>Adres</b>                                                                    | 1. Hulststraat 16<br>2. Kruidenlaan 214                                                                                                      |
| <b>Postcode/woonplaats</b>                                                      | 1. 7544 TK, Enschede<br>2. 7443 JV, Nijverdal                                                                                                |
| <b>Telefoonnummer</b>                                                           | 1. 06-20027572<br>2. 06-23237912                                                                                                             |
| <b>Mobiel</b>                                                                   | <i>Zie hierboven</i>                                                                                                                         |
| <b>Email</b>                                                                    | 1. <a href="mailto:michellehagenbeek@live.nl">michellehagenbeek@live.nl</a><br>2. <a href="mailto:r.vdheuvel@live.nl">r.vdheuvel@live.nl</a> |
| <b>Opleiding</b>                                                                | Maatschappelijk Werk en<br>Dienstverlening                                                                                                   |
| <i>(Indien meerdere deelnemende studenten, naam en adresgegevens toevoegen)</i> |                                                                                                                                              |
| GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE                                                 |                                                                                                                                              |
| <b>Naam Organisatie + afdeling</b>                                              | Reclassering Nederland, regio Oost,<br>locatie Enschede                                                                                      |
| <b>Eindverantwoordelijke onderzoek</b>                                          | Peter Groenedaal                                                                                                                             |
| <b>Onderzoeksbegeleider + opleiding</b>                                         | Leonie Slots + Maatschappelijk Werk<br>en Dienstverlening                                                                                    |
| <b>Adres</b>                                                                    | Molenstraat 50                                                                                                                               |
| <b>Postcode/woonplaats</b>                                                      | 7514 DK, Enschede                                                                                                                            |
| <b>Telefoonnummer</b>                                                           | 0546-814791                                                                                                                                  |
| <b>Email</b>                                                                    | <a href="mailto:rn-enschede@reclassering.nl">rn-enschede@reclassering.nl</a>                                                                 |

|                                                                                                                       |                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                       | literatuur, wetenschappelijk onderzoek, kennis van deskundigen en de resultaten uit interviews. |
| <b>Tijdsfasering (start-, loop- eindtijd)</b><br><br><b>Let op: dit mag maximaal zeven maanden in totaal beslaan.</b> | Startijd: 1-02-2016<br>Eindtijd: 20-05-2016                                                     |
| <b>Beoogde tussenproducten</b>                                                                                        | <i>Onderzoeksplan</i> behaald op 15-03-2016                                                     |
| <b>Producten ter beschikking</b>                                                                                      | - Intranet<br>- Kennis van deskundigen                                                          |
| <b>Geheimhoudingsplicht (bijv. privacy)</b>                                                                           | Is getekend op 01-03-2016.                                                                      |

#### OVERIGE AFSPRAKEN / CONDITIES:

*Het onderzoeksplan is gelezen en geaccordeerd door de opdrachtgever.*

Overige afspraken en condities, indien van toepassing, *kunnen* gemaakt worden door opdrachtgever en studenten met betrekking tot onder meer:

- de te leveren aantallen eindrapporten (en de mogelijke extra kosten daarvan) en daarmee samenhangende extra inspanningen, zoals een handzame samenvatting van de rapportage en/of persbericht;
- de presentatie van de onderzoeksresultaten;
- het copyright/auteursrecht. (In de vorm van een zinsnede als: "Het auteursrecht van de eindrapportage / eindproduct berust bij .....";
- het al dan niet hebben van publicatierecht van een rapport voor Academie M&M dan wel de betrokken organisatie (sluit direct aan bij voorgaande punt);

#### Handtekening Student(en)



Michelle Hagenbeek



Romy van den Heuvel

#### Datum en Plaats

29-03-2016 Enschede

## Bijlage 2: Evaluatie formulier opdrachtgever



Academie Mens en Maatschappij

| EVALUATIE ONDERZOEKSOPDRACHT    |                                                                                        |
|---------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| STUDENTGEGEVENS                 |                                                                                        |
| Naam                            | Michelle Hagenbeek (326248) & Romy van den Heuvel (356109)                             |
| Onderwerp bacheloronderzoek     | 'Sport Als Middel'                                                                     |
| Opleiding                       | Saxion Enschede, Academie Mens & Maatschappij, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening |
| GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE |                                                                                        |
| Naam organisatie + afdeling     | Reclassering Nederland, regio Oost                                                     |
| Onderzoeksbegeleider            | Peter Groenendaal                                                                      |
| Adres                           | Molenstraat 50                                                                         |
| Postcode/woonplaats             | 7541 DK, Enschede                                                                      |
| Telefoonnummer                  | 06-121 868 31                                                                          |
| Email                           | p.groenendaal@reclassering.nl                                                          |
| Datum                           | 3 juni                                                                                 |

Hieronder kunt u aangeven wat uw mening is over het bacheloronderzoek.

1. Graag uw mening over het product dat het bacheloronderzoek heeft opgeleverd (aankruisen wat van toepassing is):

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Onvoldoende | Voldoende | Ruim voldoende | Goed |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|----------------|------|
| Inhoud (duidelijk, juiste weergave van feiten, voldoende diepgang etc.)                                                                                                                                                                                                                                                |             |           | X              |      |
| Argumentatie (m.n. conclusies en aanbevelingen)                                                                                                                                                                                                                                                                        |             |           | X              |      |
| Bereiken van de afgesproken doelen                                                                                                                                                                                                                                                                                     |             |           |                | X    |
| Bruikbaarheid voor de organisatie                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |           |                | X    |
| Heeft u aanvullende opmerkingen over de opdracht? (bijvoorbeeld welke nieuwe gezichtspunten heeft het opgeleverd) Vermeld ze dan hieronder:                                                                                                                                                                            |             |           |                |      |
| Michelle en Romy hebben een voor ons nieuw onderwerp opgepakt en helder inzichtelijk gemaakt wat de meerwaarde van dit onderwerp voor onze organisatie zou kunnen zijn, hoe onze medewerkers er tegenaan kijken en duidelijke aanbevelingen gedaan hoe wij dit onderwerp in onze organisatie vorm zouden kunnen geven. |             |           |                |      |

2. Graag uw mening over de wijze waarop het bacheloronderzoek tot stand is gekomen:

|                                                                                                                                                                                                                                 | Onvoldoende | Voldoende | Ruim voldoende | Goed |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|----------------|------|
| Samenwerking tussen studenten (o.a. taakverdeling)                                                                                                                                                                              |             | X         |                |      |
| Samenwerking studenten vs. organisatie                                                                                                                                                                                          |             |           | X              |      |
| Zelfstandigheid studenten                                                                                                                                                                                                       |             |           |                | X    |
| Effectiviteit van werken van studenten                                                                                                                                                                                          |             |           |                | X    |
| Omgaan met afspraken/planning                                                                                                                                                                                                   |             |           |                | X    |
| Communicatie van studenten                                                                                                                                                                                                      |             |           | X              |      |
| Afronding van de opdracht door studenten                                                                                                                                                                                        |             |           | X              |      |
| Heeft u aanvullende opmerkingen over de wijze waarop de opdracht tot stand is gekomen? (bijvoorbeeld individuele inbreng in geval van groepen / de mate, waarin de uitvoering binnen de organisatie heeft plaatsgevonden, etc). |             |           |                |      |

Michelle en Romy zijn vanaf moment 1 planmatig te werk gegaan; een duidelijke planning en tijdige terugkoppeling richting mij als opdrachtgever hebben ertoe bijgedragen dat het resultaat datgene is geworden wat het nu is. Hierbij hebben ze zelf veel initiatief genomen, bijv. bij het benaderen van informanten buiten onze organisatie. De samenwerking heb ik als voldoende beoordeeld aangezien ik, behalve de contactmomenten die ik met hen had, niet weet hoe de verdere samenwerking was bij de uitvoering van het onderzoek.

## Bijlage 3: Interviewvragen

### Introductievragen:

1. Wat is uw naam? (Wordt niet gebruikt in bachelor rapport)

.....

2. Wat is uw functie?

.....

3. Wat zijn uw werkzaamheden?

.....

3. Hoelang bent u al werkzaam binnen de reclassering?

.....

### Interview vragen:

1. Toen je voor het eerst het onderwerp 'sport als middel' hoorde, waar dacht je toen aan?

2. In hoeverre is sport een onderdeel van je dagelijks leven?

2.a. Wat zijn de effecten die je zelf ervaart van sport?

3. In hoeverre denk je dat sport invloed kan hebben op gedragsverandering?

4. Wat weet je over het toepassen van sport in de reguliere hulpverlening?

5. In hoeverre integreer je sport en/of beweging in je eigen werkzaamheden?

6. Heb je een idee over hoe sport als middel zou kunnen werken in de begeleiding van toezichthouders en het werk van adviseurs?

6.a. Zijn er naast voordelen, ook risico punten die je kunt benoemen?

7. Kijkend naar de doelgroep, hoe denk je over de effecten van sport in combinatie met het verlagen van recidive?

8. In hoeverre is sport als middel volgens jou werkbaar voor de doelgroep?

9. Stel, sport als middel wordt in de toekomst ingezet als interventie. Hoe zou dit volgens jou er uit komen te zien?

9.a. Wat zou dit betekenen voor jou werk als adviseur/toezichthouder?

10. Hoe heb je dit interview ervaren?

**Bijlage 4: Label schema**  
**LABELEN CONCEPT 11-5-2016**

**Deelvragen**

1. In hoeverre wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers?
2. In hoeverre zien reclasseringswerkers een link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'?
3. In hoeverre wordt sport en/of bewegen momenteel al toegepast/gestimuleerd tijdens de begeleiding van de ondertoezichtgestelde van Reclassering Nederland in de regio oost.
4. Hoe denken de medewerkers van Reclassering Nederland over het toepassen van sport als onderdeel van hun werkzaamheden.

| (deel)Vraag                                                                                  | Hoofdlabel            | Sublabel           | Fragment nr.                                       | Fragment                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------|----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Wordt sport en/of bewegen geïntegreerd in het dagelijks leven van de reclasseringswerkers | Sporten in privéleven | Frequentie         | 1.3, 2.3, 3.4, 4.2, 5.2, 6.2, 7.4, 8.4, 9.3, 10.4, | 1.3: 'Ik sport regelmatig'.<br>2.3: '3 keer per week'.<br>4.2: 'Op dit moment even niet'.<br>10.4: "Sport is een heel groot onderdeel van mijn leven. Ik sport elke dag".                                                                                                    |
|                                                                                              |                       | Positieve effecten | 1.4, 2.4, 3.5, 5.2, 6.3, 8.5, 9.3, 9.4, 10.5.      | 2.4: 'Ik denk dat het bijdraagt aan een soort evenwichtigheid'.<br>8.5: "Vaak ga ik er moe heen en kom ik fit terug."                                                                                                                                                        |
| 2. Link tussen de begeleiding van cliënten en 'sport als middel'                             | Sport verband(?)      | Teamsport          | 1.2, 8.1                                           | 8.1: "Ik denk dan aan een soort teamsport onder begeleiding, soort training voor cliënten."                                                                                                                                                                                  |
|                                                                                              |                       | Individueel        | 1.17, 3.1, 3.9, 4.8, 5.4, 8.16, 9.13,              | 1.17: 'Ik denk wel echt dat het onder begeleiding moet en dat er dan gekeken wordt naar hoe iemand zich gedraagt en of hij gemotiveerd is'.<br>3.1: 'Ik zie mijzelf bijvoorbeeld hardlopen met een cliënt, waardoor je een heel ander contact hebt en dat leek me wel leuk'. |

|  |           |                   |                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--|-----------|-------------------|------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |           |                   |                        | <p><b>4.8.:</b> 'Ik zou eerst kijken of iemand geschikt is voor groepssport. Of voor een individuele sport'.</p> <p><b>5.4.:</b> 'Als je het in een groep doet, dan maak je gebruik van de teamgeest. Bijvoorbeeld bij jonge jongens die zich bezwaard voelen om een delict te plegen omdat ze dan moeten verantwoording afleggen aan de groep'.</p> <p><b>8.16:</b> "Eerst individuele begeleiding waarin we kijken hoe agressief iemand is, vervolgens gaan ze dan naar die groepslessen"</p> <p><b>9.13:</b> "Je moet het haast wel individueel gaan doen want anders kan je dat niet in een groep doen omdat iedereen op een ander niveau zit."</p> |
|  | Doelgroep | Jongeren (JOVO)   | 8.2, 4.15, 5.18, 10.12 | <b>4.15:</b> 'Het is natuurlijk heel verleidelijk om te zeggen: we richten ons alleen op de jongeren". (2x)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|  |           | LVB               | 2.13                   | 2.13: " Ik heb vorig jaar een workshop gegeven aan mensen met een verstandelijke beperking."                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|  |           | Werklozen         | 15.8                   | <b>5.18:</b> 'Werklozen zonder dagbesteding'.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|  |           | Sociaal isolement | 1.15                   | <b>1.15:</b> 'Mensen die in een sociaal isolement zitten bijvoorbeeld. Dat je die op die manier weer een beetje onder de samenleving kunt krijgen'.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

|  |          |                           |                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|----------|---------------------------|-----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |          | Geen specifieke doelgroep | 2.14, 4.15, 8.16                        | <p><b>2.14:</b> 'Ik denk dat sport voor iedereen goed is dus ook voor onze klanten'</p> <p><b>4.15:</b> 'Het is natuurlijk heel verleidelijk om te zeggen: we richten ons alleen op de jongeren'. (2x)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|  | Factoren | Risico factoren (2)       | 1.6, 1.11 , 3.8, 5.13, 6.6, 6.12, 8.23, | <p><b>1.6:</b> 'Je hebt ook mensen die heel agressief worden bijvoorbeeld als ze sporten, dat zijn dingen waarin ze getriggerd worden'.</p> <p><b>1.11:</b> 'Ik denk op een gegeven moment dat je misschien te betrokken voelt of dat je teveel bezig bent met het opbouwen van een band en dat je niet die kritische vragen kunt stellen in het actief bewegen'.</p> <p><b>3.8.:</b> 'Je bent als toezichthouder dan veel kwetsbaarder. Je laat veel meer van jezelf zien. Je gaat natuurlijk ook niet samen onder de douche staan maar je moet je wel bewust zijn van de risico's. '</p> <p><b>5.13:</b> 'Het eerste waar ik aan moest denken is dat je mogelijk imagoschade oploopt bij de reclassering. Mensen hebben al geen positief beeld van de reclassering, als ze dan ook nog horen dat je 'gratis' mag sporten'.</p> <p><b>6.12:</b> "Misschien zijn er wel sporten die voor bepaalde doelgroepen wel meer risico vormen bijvoorbeeld zedenklanten."</p> |
|  |          | Beschermende factoren     | 1.12, 2.6, 3.11,                        | <b>2.6:</b> 'Ik heb een cliënt met                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|                                                                      |              |                    |                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------|--------------|--------------------|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                      |              |                    | 4.13, 4.18, 6.1.                            | <p>behoorlijk wat problematiek die sinds kort wordt begeleid door een hulpverlener die veel doet in vechtsport en dat werkt heel goed".</p> <p><b>3.11:</b> "Een cliënt van mij die álles kwijt was in zijn leven, is middels onze gesprekken naar een sportschool gegaan. Het was voor hem echt ontlasting, want hij moest zijn frustraties kwijt".</p> <p><b>4.13:</b> "Als je iemand positief benadert, zoals bijvoorbeeld met sport, bereik je veel meer dan als je benadrukt wat ze niet kunnen en wat er niet goed gaat".</p>                                                                                                                                                                              |
| 3. Sport en bewegen reeds toegepast/gestimuleerd tijdens begeleiding | Out reachend | Uit de spreekkamer | 1.7, 2.9, 3.10, 4.8, 7.14, 9.6, 9.7, 10,12, | <p><b>2.9.:</b> "Ik vind zelf wandelen leuker dan in spreekkamer zitten, ik doe het vooral bij cliënten die last hebben van teveel prikkels".</p> <p><b>7.14:</b> "Alleen het feit al dat je naast elkaar loopt en niet tegenover elkaar zit doet al wat."</p> <p><b>9.6:</b> "Ja, ik ben wel eens met een cliënt een rondje gaan lopen om de vijver heen."</p> <p><b>10.12:</b> "Ik denkt juist bij de JOVO's, waar je juist de out reachende methode toe moet passen, dat het heel mooi kan zijn om eens een activiteit te ondernemen richting de sportschool."</p> <p><b>3.10:</b> "Het ontlaad ook echt, cliënten zijn eerder geneigd hun hart te luchten, toch met een voorbehoud dan dat ze in gesprek</p> |

|                                                            |             |              |                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------|-------------|--------------|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                            |             |              |                                                      | zitten”.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 4. Toepassen van sport als onderdeel van hun werkzaamheden | Begeleiding | Maatwerk (9) | 1.14, 2.16, 3.14, 4.15, 4.17, 6.11, 7.8, 7.16, 7.17, | <p><b>1.14:</b> “Ik denk dat het heel erg per persoon verschilt.”</p> <p><b>3.14:</b> “Mij lijkt het hartstikke leuk, maar kan me voorstellen dat daar een stukje training en opleiding bij komt kijken”.</p> <p><b>7.17:</b> “Je moet natuurlijk wel kijken wie je naar zo’n sportclub laat gaan”.</p>                                                                                                                                                                                                                           |
|                                                            |             | Project      | 1.17, 2.18, 4.17, 6.16, 7.12, 10.1, 10.2,            | <p><b>1.17:</b> “In de vorm van een project dat iemand daar aangemeld voor kan worden.”</p> <p><b>2.18:</b> “Als het een interventie gaat worden ga ik er vanuit dat er een bepaald draaiboek is.”</p> <p><b>4.17:</b> “Als je begint, moet je klein beginnen. Maak gebruik van de contacten met verenigingen.”</p> <p><b>6.16:</b> “Stel er zou een soort module zijn waarop cliënten via de toezichthouder of adviseur kunnen inschrijven.”</p> <p><b>10.1:</b> “Gedragsinterventie waar sport in terug komt bijvoorbeeld.”</p> |

|  |                             |                         |                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|-----------------------------|-------------------------|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | (justitieel) kader          | Vrijwillig opleggen (5) | 2.20, 5.7, 6.16, 7.18, 8.9.  | <p><b>2.20:</b> "Het kan wel op basis van vrijwilligheid alleen het nadeel daarvan is dat je met een doelgroep te maken hebt die je toch heel erg aan de broek moet zitten".</p> <p><b>5.7:</b> "Ik zou gaan voor een combi, niet het een of het ander".</p> <p><b>6.16:</b> "Omdat je iets positiefs wil uitdragen zou ik juist voor het vrijwillige kader kiezen."</p> |
|  |                             | Gedwongen opleggen (1)  | 2.20, 3.2, 3.16, 5.19, 9.12, | <p><b>3.2:</b> "Je schrijft het dan wel weg als meldplicht, het blijft natuurlijk wel een middel, methodisch gezien om informatie te vergaren en te werken naar bepaalde doelen'."</p> <p><b>3.16:</b> "Ik ben er niet voor als het dan zozeer een onderdeel wordt van een opgelegde straf".</p>                                                                         |
|  | Functie reclasseringswerker | Adviseur                | 1.7, 1.18, 10.11             | <p><b>10.11:</b> "Ik denk dat het aan de advies kant gewoon heel lastig wordt om sport als middel toe te passen"</p> <p><b>1.18:</b> "Er moet een goed platform zijn, in ieder geval een goede basis wil iemand daar rekening mee houden in zijn advies'."</p>                                                                                                           |
|  |                             | Toezi chthouder         | 3.6, 7.21.                   | <p><b>3.6:</b> "Als mensen in een uitzichtloze situatie weer een sprankje hoop kunnen krijgen door sport en als ze het gevoel hebben hier niet alleen in te staan, door het samen te doen. Zo zie ik mijn bijdrage wel ja."</p>                                                                                                                                          |

|  |           |                       |                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--|-----------|-----------------------|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | Voordelen | Positieve effecten    | 2.1, 2.15, 3.5, 5.3, 6.4, 6.9, 7.6, 7.15, 8.6, 8.13, 10.6. | <p><b>2.1:</b> "Sport kan heel stress reducerend werken".</p> <p><b>6.4:</b> "Als je je gezond voelt heeft dat een positieve invloed op je welzijn".</p> <p><b>2.15:</b> "Structuur aan de dag, heel veel mensen hebben geen structuur dus dat speelt ook een rol".</p> <p><b>3.5:</b> "Ik denk dat het motiverend kan werken, misschien niet voor alle cliënten maar wel voor de gene die daarvoor open staan".</p> <p><b>6.4:</b> "Als je je gezond voelt heeft dat een positieve invloed op je welzijn."</p> <p><b>6.9:</b> "Het leren omgaan met feedback en kritiek zijn allemaal elementen die je binnen sport kan behalen."</p> <p><b>7.15:</b> "Je geeft ze eigenlijk een instrument in handen om zich beter te voelen en naast dat is het ook gewoon een leuke tijdsbesteding."</p> <p><b>8.6:</b> "We weten allemaal dat sporten een stofje aanmaakt waardoor je je happy voelt."</p> |
|  |           | Sociaal netwerk       | 5.3, 6.5, 6.6.                                             | <p><b>5.3:</b> "Opdoen van sociale contacten".</p> <p><b>6.5:</b> "Hoe vult iemand zijn vrijetijd en wat zijn ze contacten en hoe kan je daar positief in stimuleren."</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|  |           | Verlagen van recidive | 1.6, 3.12, 4.13, 5.17, 8.13.                               | <p><b>1.6:</b> "Gewoon even ontladen, want mensen doen ook heel veel vanuit stress'."</p> <p><b>3.12:</b> "Sport kan een middel zijn</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|  |         |              |                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|---------|--------------|-----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |         |              |                                               | om recidive te verminderen, het kan namelijk leiden tot resocialisatie en de samenleving".<br><b>5.17:</b> 'Ik zie veel voordelen maar of het daadwerkelijk recidive kan verlagen ben ik sceptisch over'".                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|  | Nadelen | Privacy      | 3.8, 3.9, 8.12.                               | <b>3.8:</b> "De scheidslijn privé en werk is hiermee wel in het geding. Je moet er niet aan denken datje stiekem gefotografeerd wordt of dat je op die manier in diskrediet wordt gebracht. Je moet je bewust zijn van de consequenties".<br><b>8.12:</b> "in het geval van een blokje, hoeveel mensen lopen er om je heen die met je gesprekken kunnen meeluisteren?"                                                                                                                 |
|  |         | Veiligheid   | 1.10, 6.12, 8.3, 8.16, 8.18, 8.22, 8.23, 9.8, | <b>1.10:</b> 'Ik weet ook niet wie ik tegenover me heb, er moet een bepaald vertrouwen en zekerheid zijn want ik ga niet met elke gek op stap".<br><b>8.3:</b> "Je kunt niet iemand die zijn agressie nog niet onder controle heeft in zo'n groep proppen."<br><b>8.22:</b> "Ik ben heel positief alleen er zitten gewoon nog heel veel knelpunten".<br><b>9.8:</b> "De vraag is hoe je je veiligheid waarborgt. Er zijn opgefokte standjes waar ik niet alleen mee zou willen lopen". |
|  |         | Faciliteiten | 2.11, 8,14, 9.10,                             | <b>2.11:</b> 'Ik heb een tijdje gedacht om met een groep yoga te gaan doen, maar dan loop ik toch aan tegen dit gebouw en dat het niet prettig is, vind ik tenminste".                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|  |  |           |                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--|--|-----------|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |           |                        | <b>9.10:</b> "Bij wijze van spreken zou je een DOJO moeten hebben waar iedereen lekker kan sparren ofzo"                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|  |  | Geld      | 2.17, 4.8, 6.7, 10.14. | <b>5.14:</b> "Dan zit je ook nog met de financiering. Het moet waarschijnlijk betaald worden uit een justitieel potje".<br><b>6.7:</b> "Ja het kost geld. Als een cliënt bij een voedselbank zit dan snap ik dat het eerste prioriteit huisvesting en eten is."<br><b>10.14:</b> "Als je daadwerkelijk iets wil bereiken dan zou het mooi zijn als de reclassering geld zou investeren om bijvoorbeeld in groepen te gaan sporten op locatie." |
|  |  | Productie | 1.8, 2.8, 9.9, 10.13,. | <b>1.8:</b> "Wat is de meerwaarde ervan?"<br><b>2.8:</b> "Ik vraag me af wie daar nog de tijd voor heeft eigenlijk".                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |